

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

**TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU DĚTÍ A MLÁDEŽE V DDM
VRACOV**

Bakalářská práce

Autor: Adéla Macuchová

Vedoucí práce: Mgr. Kristýna Černíková, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Trávení volného času dětí a mládeže v DDM Vracov* vypracovala samostatně a uvedla všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Kristýně Černíkové, Ph.D. za pomoc při psaní bakalářské práce, za trpělivost a odborné vedení. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu, motivaci a za to, že mi byli velkou oporou při studiu na vysoké škole.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Adéla Macuchová
Katedra:	Katedra křesťanské výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Kristýna Černíková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Trávení volného času dětí a mládeže v DDM Vracov
Název práce v angličtině:	Spending leisure time of children and youth in the Vracov Childrens and Youth Home
Zvolený typ práce:	bakalářská
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu a popis trávení volného času dětí a mládež v Domově dětí a mládeže města Vracov. V práci jsou popsány vývojové období dětí a mládeže, pojmy výchova a volný čas, vnější a vnitřní faktory ovlivňující trávení volného času. V práci je proveden kvalitativní výzkum prostřednictvím rozhovoru a s následnou analýzou získaných dat.
Klíčová slova:	Volný čas, děti, domov dětí a mládeže, výchova ve volném čase, sociální pedagogika, trávení volného času, aktivity, vývojová období, vztahy, zájmy.
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis focuses on the analysis and description of children and youth spending their leisure time in the Home for Children and Youth in the city of Vracov. The work describes the development period of children and youth, the concepts of education and leisure time, external and internal factors influencing the use of leisure time. In the thesis, qualitative research is carried out through an interview and subsequent analysis of the obtained data.

Klíčová slova v angličtině:	Leisure time, children, home for children and young, education in leisure time, social pedagogy, spending leisure time, activities, developmental periods, relationships, interests.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Vzor – informovaný souhlas Příloha č. 2 Rozhovor č. 1 Příloha č. 3 Rozhovor č. 2
Rozsah práce:	81 s.
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 CHARAKTERISTIKA VÝVOJOVÝCH OBDOBÍ DĚTÍ A MLÁDEŽE ...	10
1.1 RANÉ DĚTSTVÍ (0–6 LET).....	11
1.2 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK (6–12 LET)	13
1.3 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK (12–15 LET).....	14
2 VOLNÝ ČAS	15
2.1 VYMEZENÍ FUNKCE VOLNÉHO ČASU DĚTÍ	15
2.2 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	16
2.3 ROLE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA VE VOLNÉM ČASE.....	17
3 VÝCHOVA A VOLNÝ ČAS	19
3.1 POJEM VÝCHOVA	19
3.2 VÝCHOVA VE VOLNÉM ČASE	20
3.3 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY	21
3.4 ORGANIZOVANÉ A NEORGANIZOVANÉ FORMY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	22
3.5 VOLNÝ ČAS DĚTÍ V DOMOVECH MLÁDEŽE	24
3.6 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU DĚTÍ V DOMOVECH.....	27
3.6.1 <i>Vnější faktory</i>	28
3.6.2 <i>Vnitřní faktory</i>	31
4 ORGANIZACE PRO VÝCHOVU VOLNÉHO ČASU	34
4.1 DĚTSKÉ KLUBY A ORGANIZACE PRO VOLNÝ ČAS	35
4.2 SPORTOVNÍ KLUBY A TÝMY	35
4.3 SKAUTSKÉ ORGANIZACE.....	36
4.4 UMĚLECKÉ A KULTURNÍ ORGANIZACE.....	37
4.5 VZDĚLÁVACÍ A VĚDECKÉ ORGANIZACE	38
4.6 KOMUNITNÍ CENTRA A NEZISKOVÉ ORGANIZACE.....	38
4.7 CHARITATIVNÍ ORGANIZACE A DOBROVOLNICKÉ SKUPINY	39
4.8 RODINNÁ CENTRA A MATEŘSKÁ CENTRA.....	40
4.9 ŠKOLNÍ EXTRAKURIKULÁRNÍ AKTIVITY.....	40

4.10	ONLINE PLATFORMY A DIGITÁLNÍ ZDROJE	41
5	DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE VRACOV	43
	PRAKTICKÁ ČÁST	45
6	KVALITATIVNÍ VÝZKUM	45
6.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	45
6.2	VÝZKUMNÝ CÍL	46
6.3	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	46
6.4	VÝZKUMNÝ VZOREK	47
6.5	METODA SBĚRU DAT	49
6.6	ETICKÝ ROZMĚR VÝZKUMU	49
6.7	PROCES ZPRACOVÁNÍ DAT	50
6.8	ANALÝZA A VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT	51
6.9	VÝSLEDEK VÝZKUMU	54
6.10	SHRNUTÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	60
	ZÁVĚR	65
	SEZNAM LITERÁRNÍCH ZDROJŮ	67
	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	71
	SEZNAM ZKRATEK	71
	SEZNAM TABULEK	72
	SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

Trávení volného času dětí a mládeže v domech dětí a mládeže (DDM) je důležitou součástí jejich rozvoje a výchovy. Domy dětí a mládeže jsou místem, kde se děti a mladí lidé mohou setkávat, učit se novým dovednostem a rozvíjet své zájmy. Toto trávení volného času může mít velký vliv na jejich osobní růst a socializaci. Jedním ze způsobů, jakým tyto děti a mládež tráví svůj volný čas, je účast v různých kurzech a kroužcích. Tato aktivita umožňuje dětem a mladým lidem objevovat nové zájmy a talenty a zároveň se setkávat s vrstevníky, kteří mají podobné zájmy. To pomáhá budovat jejich sebevědomí a sociální dovednosti. Jiným způsobem, jakým tyto děti a mládež tráví svůj volný čas, je účast na různých kulturních a společenských akcích. DDM často pořádají koncerty, divadelní představení, výstavy a další události, které dětem a mladým lidem poskytují příležitost vystupovat a prezentovat své umělecké dovednosti. Tyto události také podporují jejich kulturní povědomí a porozumění. Dalším aspektem trávení volného času v těchto domech je dobrovolnická činnost. Děti a mládež se často zapojují do různých dobrovolnických projektů a akcí, které mají pozitivní vliv na komunitu a pomáhají jim rozvíjet empatii a solidaritu.

V teoretické části práce budou charakterizována jednotlivá vývojová období dětí a mládeže. Předškolní věk (0–6 let), mladší školní věk (6–12 let) a starší školní věk (12–15 let) budou podrobně zkoumány z hlediska fyzického, emocionálního a kognitivního vývoje. Volný čas bude popsán z hlediska jeho funkce a role pedagogiky volného času. Zvláštní pozornost bude věnována roli sociálního pedagoga ve volném čase. Dále budou probrány koncepce výchovy a její vazby na volný čas, a to včetně volnočasových aktivit ve formě organizovaných i neorganizovaných forem trávení volného času. Budou prozkoumány faktory, které ovlivňují trávení volného času, včetně vnějších faktorů, jako je prostředí, rodina, vrstevníci a masmédiá, a vnitřních faktorů, které hrají roli při rozhodování dětí a mládeže, jak trávit svůj volný čas. Organizace pro výchovu volného času, jako jsou školy a školská zařízení a neziskové organizace, včetně DDM a středisek volného času, budou v práci popsány a analyzovány.

V praktické části práce byl proveden kvalitativní výzkum, jehož hlavním cílem je zhodnotit způsob, jakým tráví děti v DDM Vracov svůj volný čas. Výsledky výzkumu byly interpretovány a shrnuty, a to včetně závěrečného zhodnocení a diskuse. Výzkum byl realizován formou polostrukturovaných rozhovorů s 5 účastníky. Prvním participantem se stal lokální vychovatel, s jehož pomocí byly metodou sněhové koule vybrány 4 děti (chlapci ve věku 7 a 10 let a dívky ve věku 9 a 13 let).

Cílem práce je analyzovat a popsat různé volnočasové aktivity prováděné dětmi a mládeží v DDM, a to s důrazem na rozdíly mezi věkovými skupinami. Dále identifikovat a zkoumat faktory, které rozhodování dětí a mládeže o tom, jak trávit svůj volný čas v rámci DDM, ovlivňují, a to s důrazem na vnitřní a vnější vlivy, jako je prostředí, vrstevníci a motivace.

Dalším dílčím cílem práce je zhodnotit vztah mezi organizovanými a neorganizovanými formami trávení volného času v DDM a rozvojem sociálních dovedností a sebevědomí dětí a mládeže. Rovněž byla prozkoumána role sociálního pedagoga v DDM v oblasti formování volnočasových aktivit a podpory rozvoje dětí a mládeže. Dále byly vyhodnoceny výzvy spojené s organizacemi typu DDM týkající se výchovy a volného času a analyzovány jejich dopad na komunitu a osobní rozvoj dětí a mládeže.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika vývojových období dětí a mládeže

Vývojová období dětí a mládeže jsou fascinujícím studiem lidského růstu a změn. Každá fáze života od narození až po dospělost přináší s sebou jedinečné výzvy a příležitosti, a zatímco každé dítě se vyvíjí individuálně, existují určité univerzální vzorce a milníky, které ovlivňují všechny. V prvních letech života se děti učí základním dovednostem, které jsou základem pro všechny další učební a sociální aktivity. Tato raná léta jsou klíčová pro rozvoj řeči, motoriky a sociálních interakcí. Děti v tomto období také formují důležité vazby s rodiči a pečovateli, které mají zásadní vliv na jejich budoucí emoční a sociální vývoj (Creswell, 2009).

Jak děti vstupují do školního věku, začínají rozvíjet složitější kognitivní a sociální dovednosti. Učí se číst, psát, počítat a základům vědeckého myšlení. V této fázi také dochází k rozvoji sociálních dovedností, jako je schopnost pracovat ve skupině, řešit konflikty a budovat přátelství. Školní věk je také důležitým obdobím pro rozvoj sebeúcty a sebevědomí. Adolescence je obdobím rychlých fyzických, emocionálních a sociálních změn. Mladí lidé v tomto věku procházejí pubertou, což vede k fyzickým změnám, a zároveň zažívají hluboké změny v myšlení a cítění. Toto období je často spojeno s hledáním identity, experimentováním a vzbouřením se proti autoritám. Adolescence je také dobou, kdy se mladí lidé začínají orientovat mimo rodinu a začínají hledat své místo ve společnosti (Kovařík, 2004).

Mladá dospělost je období, kdy jedinci začínají plně přebírat zodpovědnost za své životy. Toto období zahrnuje dokončení vzdělání, vstup do pracovního života a stabilizaci osobních a romantických vztahů. Mladí dospělí se také učí vyrovnávat se s výzvami dospělosti, jako je finanční nezávislost, kariévní rozhodnutí a vytváření dlouhodobých plánů pro budoucnost. V průběhu vývojových období se děti a mládež také učí zvládat a vyjadřovat své emoce. Schopnost pochopit a správně reagovat na vlastní pocity a emoce ostatních je pro celkový psychologický rozvoj důležitá. Tato emoční inteligence se začíná formovat již v raném dětství, kdy děti pozorují a napodobují emoční projevy svých rodičů a blízkých. Postupem času, zejména v období adolescence, se děti učí lépe chápat složitost svých emocí a rozvíjí schopnost empatie a soucitu. Výzvou tohoto období je také naučit se zvládat emoční turbulence spojené s pubertou a sociálními změnami. V mladé dospělosti pak jedinci dosahují vyšší úrovně emoční zralosti, což zahrnuje schopnost řešit konflikty, vytvářet a udržovat smysluplné vztahy a čelit životním stresům (Bocan a Machalík, 2012).

Dalším důležitým aspektem vývoje v dětství a mládí je vytváření a upevňování hodnot a morálního úsudku. V raném věku se děti učí základním rozdíly mezi správným a špatným chováním, často zprostředkovaným rodinnými hodnotami a normami. Ve školním věku začínají děti chápat složitější sociální a etické koncepty a rozvíjejí schopnost vidět situace z více perspektiv. Adolescence je klíčovou dobou pro formování osobních hodnot a přesvědčení. Mladí lidé v tomto období často zkoumají různé ideologie, náboženství a filozofie, aby našli to, co nejvíce rezonuje s jejich vlastní identitou. Mladí dospělí pak tyto hodnoty integrují do svého každodenního života, což vede k vytváření stabilnější a zralé osobnosti připravené čelit výzvam a povinnostem dospělého života (Kraus, 2006).

1.1 Rané dětství (0–6 let)

Rané dětství, období od 0 do 6 let, je klíčové pro celkový vývoj dítěte, a to zejména v oblasti motoriky. V tomto věku děti procházejí rychlým a rozsáhlým vývojem motorických dovedností, které se dělí na hrubou a jemnou motoriku. Hrubá motorika zahrnuje velké pohyby celého těla, jako je chůze, běh, skákání, a je podporována vývojem svalů a koordinace. Děti se učí chodit obvykle mezi 9. a 18. měsícem, což je významný milník, který otevírá dveře k dalšímu průzkumu jejich prostředí. Postupem času se jejich schopnosti rozvíjejí a přecházejí od nestabilní chůze k běhu, skákání na obě nohy a následně i skákání na jednu nohu. Jemná motorika se týká drobnějších pohybů rukou a prstů, jako je držení předmětů, kreslení, psaní a manipulace s malými objekty. Tento druh motoriky se rozvíjí paralelně s hrubou motorikou, ale má své vlastní specifické milníky. Například schopnost uchopit předmět mezi palec a ukazováček, tzv. pinzeta, se obvykle objevuje mezi 9. a 12. měsícem. Kolem třetího roku života jsou děti schopné vést tužku a začínají kreslit jednoduché tvary, což je předstupeň k psaní písmen a čísel. Tato dovednost se postupně zdokonaluje – a do šesti let mají děti obvykle již základní dovednosti potřebné pro psaní a další složitější manipulaci s předměty. Celkový vývoj dítěte v raném dětství je také úzce spojen s rozvojem sensorických a percepčních schopností, které hrubou a jemnou motoriku podporují. Interakce s prostředím, hra a fyzická aktivita jsou klíčové pro stimulaci motorického vývoje. Je důležité, aby děti měly dostatek příležitostí k rozvíjení svých motorických dovedností v bezpečném a podporujícím prostředí. Rodiče a pečovatelé by měli být vědomi vývojových milníků a podporovat děti v jejich dosahování, ať už prostřednictvím strukturovaných aktivit nebo volné hry, která povzbuzuje kreativitu a samostatný průzkum (Davies, 2020).

Rané dětství, období od narození do šesti let, je zásadním obdobím pro fyzický a motorický vývoj dítěte. V tomto období dochází k rychlému růstu a vývoji. Novorozenci a kojenci procházejí významnými změnami v tělesné velikosti, schopnostech a motorické koordinaci. Během prvních dvou let se děti učí ovládat základní motorické dovednosti, jako je plazení se, sezení, chůze a běh. Postupně se rozvíjejí i jemnější motorické dovednosti, jako je schopnost chytat menší předměty, kreslit a psát. Toto období je také důležité pro rozvoj zrakové a sluchové koordinace, která je klíčová pro následné učení a sociální interakci (Edginton a kol., 2006).

Rané dětství je obdobím intenzivního rozvoje mozkových funkcí, které zahrnuje kognitivní a řečový vývoj. Již od narození začínají děti zpracovávat informace ze svého okolí, což je základem pro pozdější učení a porozumění světu. Ve věku 2–3 let začínají děti rychle rozvíjet své jazykové schopnosti prostřednictvím porozumění mluvenému slovu a postupným rozvojem slovní zásoby. Předškolní období pak přináší další rozvoj řečových dovedností, včetně složitějších jazykových struktur a schopnosti vyjadřovat složitější myšlenky. Kognitivní rozvoj zahrnuje v tomto období také rozvoj paměti, pozornosti a schopnosti řešit problémy (Kroger, 2007).

Sociální a emoční vývoj během raného dětství je pro budování zdravých vztahů a emocionální pohody klíčový. Od narození děti formují důležité vazby s rodiči a pečovateli, které jsou základem pro jejich pocit bezpečí a důvěry. Tyto vztahy také slouží jako model pro budoucí sociální interakce. Během předškolního věku se děti začínají více orientovat na vrstevníky a učí se základním sociálním dovednostem, jako je sdílení, spolupráce a vyjednávání. Emočně se děti snaží také rozpoznávat a vyjadřovat své pocity a postupně rozvíjejí schopnost empatie a pochopení emocí ostatních (Němec, 2002).

Rané dětství může přinášet řadu výzev jak pro děti, tak pro jejich rodiny a pečovatele. Důležité je dětem poskytnout bezpečné a podporující prostředí, ve kterém mohou prozkoumávat svět a učit se. Včasná intervence a podpora jsou zásadní v případech, kdy se objevují vývojové zpoždění nebo problémy. Důležitá je také kvalitní předškolní výchova, která podporuje celkový rozvoj dítěte a připravuje jej na školní vzdělávání. Rodiče a pečovatelé by měli být informováni o vývojových milnících a měli by být schopni rozpoznat, kdy je potřeba vyhledat profesionální pomoc nebo poradenství (Pávková, 2008).

1.2 Mladší školní věk (6–12 let)

Mladší školní věk, v rozpětí od 6 do 12 let, je obdobím, kdy děti začínají ve svém vývoji procházet významnými změnami, a to především ve vztahu ke školnímu vzdělávání a sociálním interakcím. Vstup do školního prostředí znamená pro děti nejen získání akademických znalostí, ale také rozvoj nových sociálních dovedností. Škola se stává místem, kde děti tráví většinu svého dne, a proto hraje klíčovou roli v jejich sociálním a emocionálním rozvoji. Děti rozvíjejí v tomto věku hlubší porozumění pro sociální pravidla, učí se pracovat ve skupinách a začínají vytvářet trvalejší přátelství. Toto období je také důležité pro rozvoj sebedůvěry a sebeúcty, jelikož děti čelí různým akademickým a sociálním výzvám (Pilař, 2009).

V oblasti kognitivního vývoje se děti v mladším školním věku učí základům čtení, psaní a matematiky, což jsou dovednosti, které budou dále rozvíjet během celého svého vzdělávání. Jejich schopnost koncentrace a dlouhodobé pozornosti se zvyšuje, což jim umožňuje lépe se učit a absorbovat složitější informace. Děti se také začínají zajímat o svět kolem sebe, což vede ke zvýšené zvědavosti a touze poznávat nové věci. Toto je období, kdy se začínají formovat základní intelektuální zájmy a představy o světě, které mohou mít dlouhodobý vliv na jejich budoucí vzdělávací a kariérní cesty (Procházka, 2002).

Emoční a sociální vývoj v mladším školním věku je velmi důležitý. Děti se učí, jak zvládat své emoce a jak se vyrovnávat s nároky a stresy, které přináší školní prostředí a vrstevnické skupiny. V tomto věku se také začínají objevovat první známky nezávislosti na rodinném prostředí, děti se snaží najít své místo ve skupině vrstevníků a rozvíjejí svou individuální identitu. Je to také doba, kdy děti začínají rozvíjet hlubší porozumění pro empatii a začínají chápat složitější emocionální stavy ostatních, což je klíčové pro rozvoj zdravých mezilidských vztahů (Matějček, 2015).

Během mladšího školního věku je rovněž důležitá role rodičů a vychovatelů ve vývoji dítěte. Je nezbytné, aby rodiče poskytovali podporu a povzbuzení, aby děti směly úspěšně navigovat skrze různé výzvy, které toto období přináší. Rodiče by měli být pro děti zdrojem bezpečí a stability, zároveň by je měli povzbuzovat k samostatnosti a zkoumání vlastních zájmů. V tomto věku je také důležitá spolupráce mezi rodinou a školou, aby bylo zajištěno, že dítě dostává komplexní podporu jak v akademických, tak v sociálních a emocionálních aspektech jeho vývoje (Janský, 2014).

1.3 Starší školní věk (12–15 let)

Starší školní věk, v rozpětí od 12 do 15 let, představuje období přechodu mezi dětstvím a adolescencí, během kterého dochází k výrazným fyzickým, emocionálním a sociálním změnám. V tomto období děti vstupují do puberty, což je doprovázeno rychlým růstem a hormonálními změnami, které mohou mít významný dopad na jejich emocionální stav a chování. Fyzické změny jsou často spojeny s větším sebeuvědoměním a sebekritikou, což může vést k nejistotě a změnám v sebeúctě. Pro mnohé děti je v tomto věku důležité, aby se cítily přijímány svými vrstevníky, což může výrazně ovlivnit jejich sociální chování a volby (Hofbauer, 2004).

V oblasti kognitivního vývoje se děti ve starším školním věku stávají schopnějšími komplexního a abstraktního myšlení. Toto je období, kdy se začínají věnovat složitějším a abstraktnějším konceptům v různých akademických předmětech. Mají lepší schopnost řešit problémy, plánovat a organizovat své činnosti a rozvíjejí kritické myšlení. V tomto věku také často dochází k rozvoji specifických akademických nebo osobních zájmů, které mohou mít vliv na jejich budoucí vzdělávací a kariérní rozhodnutí. Zvyšuje se také jejich schopnost porozumět a oceňovat složitější literární díla, historické události a vědecké koncepty (Kaplánek, 2017).

Emocionální a sociální vývoj v tomto věku je často značně ovlivněn změnami, které s sebou přináší puberta. Děti se mohou potýkat s emocionálními výkyvy, což může vést ke konfliktům s rodiči, učiteli a vrstevníky (Jedlička, 2017). Vývoj identity a hledání vlastního místa ve společnosti jsou klíčovými tématy dětí v tomto období. Začínají experimentovat s různými sociálními rolami a skupinami, aby zjistily, co nejvíce vyhovuje jejich osobnosti a hodnotám. Přátelství a vztahy s vrstevníky nabývají na důležitosti a mohou mít výrazný vliv na jejich chování a sebepojetí (Knotová, 2011). Pro rodiče a vychovatele představuje starší školní věk výzvu v podobě poskytování podpory a vedení během těchto klíčových let přechodu. Je důležité, aby děti měly k dispozici bezpečné prostředí, kde mohou prozkoumávat svou rostoucí nezávislost, ale zároveň cítit podporu a pochopení od dospělých. Toto období vyžaduje jemnou rovnováhu mezi dovořením dětem, aby dělaly vlastní rozhodnutí a chyby, a zajištěním, že mají k dispozici správné směřování a hranice (Hofbauer, 2004).

2 Volný čas

Volný čas je důležitou součástí lidského života, poskytuje příležitost k odpočinku, regeneraci a osobnímu rozvoji. V dnešním rychlém a často stresujícím světě je volný čas nezbytný pro udržení duševního a fyzického zdraví. Lidé tráví svůj volný čas různými způsoby, od relaxace a odpočinku přes sportovní aktivity až po kreativní a vzdělávací koníčky. Způsob, jakým jedinec tráví volný čas, může mít významný dopad na jeho celkovou spokojenost a kvalitu života. Někteří lidé mohou preferovat klidnější aktivity, jako je čtení knih, meditace nebo zahradničení, zatímco jiní se mohou věnovat energičtějším aktivitám, jako je sport, tancování nebo cestování (Kraus, 1995).

Jednou z hlavních výhod trávení volného času je možnost relaxace a odpojení od každodenního stresu. Tato doba nabízí příležitost k obnově energie a mentálního klidu. Aktivity, jako je jóga, procházky v přírodě, nebo dokonce pouhý poslech hudby, mohou pomoci snížit úroveň stresu a zlepšit náladu. Volný čas také umožňuje lidem odvrátit pozornost od pracovních či osobních problémů a zaměřit se na aktivity, které jim přinášejí radost a spokojenost (Tuček, 2003).

Kromě relaxace a odpočinku může volný čas sloužit také k rozvoji nových dovedností a zájmů. Například věnování se hobby, jako je malování, vaření nebo hraní na hudební nástroje, nejenže přináší radost, ale také stimuluje kreativitu a poskytuje pocit úspěchu. Získávání nových dovedností může posílit sebevědomí a poskytnout příležitosti k sociální interakci a ke vzdělávání se od ostatních. Lidé, kteří investují čas do rozvoje svých zájmů a dovedností, často zjišťují, že tyto aktivity přinášejí smysluplné a obohacující zážitky (Jedlička, 2017).

Volný čas má také sociální dimenzi, jelikož poskytuje příležitosti k setkávání s přáteli a rodinou nebo k navazování nových vztahů. Společné aktivity, jako jsou sportovní hry, skupinové výlety nebo společenské akce, umožňují lidem sdílet zážitky a posilovat vztahy. Sociální interakce během volného času může podporovat pocit příslušnosti a společenství, což je zvláště důležité v dnešní době, kdy mnoho lidí čelí pocitům izolace a odcizení. Aktivity mohou ve volném čase sloužit jako platforma pro podporu sociálních a komunitních iniciativ, což tak posiluje sociální soudržnost a občanskou angažovanost (Bendl, 2015).

2.1 Vymezení funkce volného času dětí

Funkce volného času dětí hraje klíčovou roli v jejich celkovém rozvoji. Volný čas poskytuje dětem příležitost k odpočinku a relaxaci mimo školní a strukturované aktivity. Je to čas, kdy

děti mohou uniknout z každodenního rutinního režimu a věnovat se aktivitám, které je baví a naplňují – např. formou hraní her, četbou, sportem, uměleckou činností nebo prostě jen volnou hrou. Tyto aktivity umožňují dětem regenerovat mentálně i fyzicky a nabízejí prostor pro rozvoj kreativity a představitivosti, což jsou důležité aspekty pro zdravý duševní a emocionální vývoj (Janiš a kol., 2008).

Volný čas také poskytuje dětem příležitost k sociální interakci a rozvoji sociálních dovedností. Během neformálního hraní nebo společných aktivit se děti učí navazovat a udržovat přátelství, rozvíjejí empatii a učí se vyjednávat a řešit konflikty. Tyto sociální dovednosti jsou pro jejich celkový osobnostní rozvoj zásadní a představují důležitý základ pro budoucí mezilidské vztahy. Skupinové aktivity, jako jsou sportovní hry nebo týmové projekty, mohou posílit pocit spolupráce a týmového ducha, což jsou cenné životní lekce (Lazarová, 2008).

Kromě odpočinku a sociálního rozvoje může volný čas dětí sloužit k rozvíjení různých dovedností a zájmů. Aktivity jako sport, umění, hudba nebo různé hobby umožňují dětem zkoumat a rozvíjet své schopnosti a talenty. Tento typ sebevyjádření a seberealizace je důležitý pro budování sebevědomí a sebepojetí. Děti, které mají možnost věnovat se aktivitám, které je skutečně baví, mohou rozvíjet vášně a zájem, který může ovlivnit jejich budoucí vzdělávací a kariérní cesty (Matoušek a Kroftová, 2003).

Volný čas dětí má funkci také v oblasti rozvoje nezávislosti a zodpovědnosti. Když mají děti možnost samy rozhodovat o tom, jak stráví svůj volný čas, učí se důležitým dovednostem, jako je plánování, rozhodování a samostatné myšlení. Tyto dovednosti jsou pro osobní rozvoj a přechod do dospělosti zásadní. Volný čas také může nabídnout dětem bezpečné prostředí pro experimentování a učení se z vlastních chyb, což je nezbytné pro rozvoj adaptability a odolnosti vůči životním výzvám (Matějček, 2015).

2.2 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času dětí je důležitá oblast, která se zaměřuje na využití volného času pro podporu učení a celkový rozvoj. Cílem je vytvořit pro děti takové prostředí, kde mohou rozvíjet své schopnosti, učit se novým dovednostem a zároveň se bavit. V pedagogice volného času je důraz kladen na aktivní učení prostřednictvím hry, která je považována za zásadní metodu učení u dětí. Hra není jen zábava, ale také způsob, jakým děti objevují svět kolem sebe, učí se řešit problémy, rozvíjet sociální dovednosti a poznávat vlastní schopnosti a omezení. Pedagogika volného času proto klade důraz na tvorbu bohatého a stimulujícího prostředí, kde mohou děti prozkoumávat, experimentovat a učit se přirozeným způsobem (Kraus, 2001).

Dalším důležitým aspektem pedagogiky volného času je podpora kreativity a osobního vyjádření. Děti by měly mít příležitost věnovat se uměleckým a kreativním aktivitám, jako je kreslení, malování nebo hudba. Tyto aktivity nejen rozvíjejí kreativní dovednosti dětí, ale také podporují emoční vyjádření a pomáhají v rozvoji jemné motoriky a estetického vnímání. Kreativní aktivity také umožňují dětem projevit sebe sama a své pocity, což je důležité pro emoční rozvoj a sebek porozumění (Sak, 2000).

V pedagogice volného času je také důležité podporovat fyzický rozvoj dětí prostřednictvím sportu a pohybových aktivit. Sport a pohyb jsou zásadní pro zdravý růst a rozvoj dětí, posilují jejich fyzickou kondici, koordinaci a celkové zdraví. Pohybové aktivity také podporují rozvoj sociálních dovedností, jako je týmová práce, fair play a schopnost zvládat vítězství i prohru. Kromě toho poskytují dětem příležitost ke konkurenci, spolupráci a budování odolnosti, což jsou důležité dovednosti pro jejich budoucí život (Sekera, 2009).

Nakonec je nezbytné, aby pedagogika volného času byla inkluzivní a přístupná pro všechny děti. To znamená vytvářet aktivity, které jsou přizpůsobené různým schopnostem a zájmům dětí, a zajišťovat, že každé dítě má možnost se zapojit a prožít pozitivní zkušenosti. Je důležité, aby pedagogové a rodiče byli citliví na individuální potřeby každého dítěte a aby je podporovali v rozvoji jejich jedinečných talentů a zájmů. Inkluzivní přístup v pedagogice volného času pomáhá vytvářet prostředí, kde se všechny děti cítí ceněny a kde mohou růst a rozvíjet se v bezpečném a podporujícím prostředí (Snechory, 2007).

2.3 Role sociálního pedagoga ve volném čase

Role sociálního pedagoga ve volném čase dětí je mimořádně důležitá, protože tento odborník může významně přispět k jejich celkovému rozvoji a blahu. Sociální pedagog funguje jako facilitátor, mentor a poradce, který podporuje děti v rozvíjení jejich sociálních, emočních a komunikačních dovedností. Pracuje v různých prostředích, jako jsou školy, komunitní centra, volnočasová zařízení nebo speciální programy pro děti, a jeho úkolem je vytvářet bezpečné a podnětné prostředí, ve kterém se děti mohou učit a rozvíjet. Sociální pedagog pomáhá dětem poznávat a respektovat pravidla, rozvíjet schopnost spolupráce a podporovat pozitivní mezilidské vztahy (Pavlásek a Nosková, 2013).

Sociální pedagog má také klíčovou roli v identifikaci a řešení potenciálních sociálních nebo emočních problémů, se kterými se děti mohou potýkat. Může pracovat individuálně s dětmi, které potřebují zvláštní podporu, nebo vytvářet programy a aktivity, které jsou zaměřené na rozvoj sociálních dovedností a sebevědomí. Sociální pedagog se snaží rozpoznat

a řešit různé výzvy, jako jsou problémy s chováním, obtíže v komunikaci nebo sociální izolace. Jejich práce často zahrnuje spolupráci s rodinou dítěte, školou a dalšími profesionály, aby zajistili komplexní přístup k podpoře dítěte (Tůma, 2018).

V oblasti volnočasových aktivit se sociální pedagog zaměřuje na vytváření a řízení programů, které jsou nejen zábavné, ale také vzdělávací a rozvojové. Tyto programy mohou zahrnovat sportovní aktivity, umělecké a řemeslné workshopy, hudební a divadelní skupiny nebo jiné zájmové činnosti. Cílem je nabídnout dětem širokou škálu možností, jak trávit svůj volný čas produktivně a zároveň rozvíjet jejich schopnosti a zájmy. Sociální pedagog také podporuje děti v objevování a rozvíjení jejich vlastních zájmů a pomáhá jim najít aktivity, které je nejvíce oslovují a naplňují (Škoviera, 2007).

Kromě práce s dětmi je role sociálního pedagoga důležitá v zapojování a podpoře rodičů a komunity. Sociální pedagog může informovat a vzdělávat rodiče o významu volného času pro rozvoj jejich dětí a poskytovat jim návrhy a nástroje, jak podporovat a zapojovat se do aktivit svých dětí. Může také organizovat komunitní akce a programy, které podporují zapojení rodin a posilují komunitní vazby (Vocilka, 1999).

3 Výchova a volný čas

Výchova a volný čas dětí jsou úzce propojené koncepty, které společně hrají klíčovou roli v rozvoji a formování mladého člověka. Volný čas je nezbytný pro duševní a fyzickou pohodu dětí a nabízí jim prostor pro relaxaci, zábavu a sociální interakci mimo formální vzdělávací prostředí. V tomto neformálním prostředí mají děti možnost učit se a rozvíjet se přirozeným způsobem, což je zásadní pro jejich celkový rozvoj. Výchova v rámci volného času zahrnuje podporu dětí v rozpoznávání a rozvíjení jejich zájmů a talentů, stejně jako v rozvíjení dovedností, jako je samostatnost, kreativita a schopnost týmové práce (Kraus, 2008).

Důležitou součástí výchovy v rámci volného času je podpora dětí v objevování a sledování jejich zájmů a koníčků. Tato činnost nejen pomáhá dětem rozvíjet nové dovednosti a poznání, ale také posiluje jejich sebeúctu a sebedůvěru. Volný čas umožňuje dětem experimentovat v bezpečném prostředí, kde se mohou učit z chyb a osvojit si cenné lekce a získat zkušenosti, které je připraví na budoucí výzvy. Aktivity jako sport, umění, hudba nebo různé kreativní projekty jsou nejen zábavné, ale také stimulují duševní a fyzický rozvoj dětí (Žumárová, 2009).

V rámci výchovy je ve volném čase důležité podporovat sociální interakci a rozvoj mezilidských dovedností. Skupinové aktivity, jako jsou sportovní týmy, hudební skupiny nebo kluby, nabízejí dětem příležitost k rozvíjení schopností spolupracovat, vyjednávat a pracovat jako tým. Tyto zkušenosti jsou nezbytné pro budování sociálních dovedností, jako je empatie, komunikace a schopnost řešit konflikty. Sociální interakce ve volném čase také pomáhá dětem budovat přátelství, což je zásadní pro jejich emocionální a sociální blaho (Vágnerová, 2005).

Jsou to rodiče a vychovatelé, kteří nakonec hrají klíčovou roli v podpoře a řízení volného času dětí. Je důležité, aby dospělí poskytovali dětem vhodné příležitosti a prostředky pro jejich volnočasové aktivity a zároveň jim umožňovali dostatek svobody a nezávislosti pro vlastní průzkum a seberealizaci. Vytváření vyváženého harmonogramu, který zahrnuje čas na hru, relaxaci a strukturované aktivity, je pro zdravý rozvoj dítěte klíčové. Podpora rodičů a vychovatelů v poskytování smysluplných a obohacujících volnočasových aktivit pomáhá dětem růst a rozvíjet se ve šťastné, zvědavé a samostatné jedince (Vašutová a Panáček, 2013).

3.1 Pojem výchova

Pojem výchova má široký a mnohostranný význam a je zásadním aspektem v rozvoji jedince od raného dětství až do dospělosti. Výchovu lze chápat jako proces, při kterém jsou

jedinci – obvykle děti a mládež – učeni a vedeni k rozvoji jejich schopností, dovedností, hodnot a postojů. Tento proces je zprostředkován rodiči, pedagogy, vychovateli a širší společností a zahrnuje jak formální vzdělávací systémy, tak neformální a spontánní učení v každodenním životě. Výchova zahrnuje předávání znalostí, tradic, kulturních a sociálních hodnot, stejně jako rozvoj osobních a sociálních dovedností. Je to proces, který pomáhá jedincům stát se samostatnými, zodpovědnými a funkčními členy společnosti (Hrdličková a Pávková, 1987).

Výchova má mnoho dimenzí, včetně emocionální, sociální, fyzické, intelektuální a morální. Emocionální výchova se zaměřuje na rozvoj schopnosti jedince rozpoznávat, chápat a správně reagovat na své emoce a emoce ostatních. Sociální výchova zahrnuje učení se sociálním dovednostem, jako jsou komunikace, spolupráce a řešení konfliktů, což je zásadní pro úspěšnou integraci do společnosti. Fyzická výchova se soustředí na rozvoj a udržování tělesného zdraví a pohody. Intelektuální výchova zahrnuje rozvoj myšlení, kreativity a kritického úsudku. Morální výchova se pak zaměřuje na rozvoj hodnot, etiky a dobrého charakteru (Schmidbauer, 2000). Význam výchovy lze také vidět v jejím dlouhodobém dopadu na jedince i společnost. Kvalitní výchova připravuje jedince na výzvy a příležitosti, které přináší život, a umožňuje jim vést smysluplný a produktivní život. Ve společnosti výchova podporuje sociální soudržnost, podporuje rozvoj zdravých komunit a je základem pro udržitelný sociální, kulturní a ekonomický rozvoj. Výchova je proto považována za klíčovou investici do budoucnosti, a to nejen pro jednotlivce, ale i pro společnost jako celek (Kachlík a kol., 2017).

V současném světě je výchova neustále ovlivňována a formována různými faktory, včetně technologického pokroku, globalizace a sociálních změn. Tyto faktory přinášejí nové výzvy a příležitosti pro výchovný proces. Například digitalizace přináší nové způsoby učení a přístup k informacím, ale také vyžaduje rozvoj nových dovedností, jako je digitální gramotnost. Globalizace podporuje multikulturní porozumění a toleranci, ale také vyžaduje schopnost adaptace a flexibility. V reakci na tyto výzvy musí být výchova dynamická a schopná se přizpůsobit, aby mohla účinně připravit jedince na život ve stále se měnícím světě (Hájek a kol., 2008).

3.2 Výchova ve volném čase

Výchova ve volném čase dětí je klíčovou součástí jejich celkového rozvoje a vzdělávání. Tento čas mimo školní povinnosti nabízí jedinečné příležitosti pro učení, osobní rozvoj a získání dovedností, které nemusí být vždy k dispozici v tradičních vzdělávacích prostředích. Ve volném čase mají děti možnost věnovat se aktivitám, které si vybírají samy, což může vést k většímu

zapojení a zájmu o učení. Tento typ výchovy podporuje samostatnost, umožňuje dětem zkoumat a rozvíjet své osobní zájmy a podporuje rozvoj kreativity a inovativního myšlení. Je také důležitým prostředkem pro rozvoj sociálních dovedností, protože děti interagují s vrstevníky a dospělými mimo rodinné prostředí (Kovařík, 2044).

Výchova ve volném čase dětem nabízí příležitosti k rozvoji fyzických dovedností a podporuje zdravý životní styl. Aktivity jako sport, tanec nebo venkovní hry nejen pomáhají udržovat fyzickou kondici a motorické schopnosti, ale také učí děti důležitým hodnotám, jako je týmová práce, fair play a vytrvalost. Tyto aktivity také poskytují příležitosti pro neformální učení, kde mohou děti rozvíjet dovednosti, jako je strategické myšlení, plánování a rozhodování, které jsou důležité pro osobní a akademický rozvoj (Kraus, 2001). Další důležitou složkou výchovy ve volném čase je rozvoj emocionální a sociální inteligence. Při neformálních interakcích, jako je hra s vrstevníky nebo účast na skupinových aktivitách, se děti učí rozpoznávat a vyjadřovat své emoce, rozumět a reagovat na emoce druhých a vyvíjet empatii. Tento typ sociálního a emocionálního učení je zásadní pro budování zdravých mezilidských vztahů a rozvoj sociálních dovedností, které jsou klíčové pro úspěšný osobní a profesní život (Kaplánek, 2017).

Kromě rozvoje konkrétních dovedností a zájmů výchova ve volném čase dětí podporuje také rozvoj morálních a etických hodnot. Skrze různé činnosti, jako jsou týmové sporty, dobrovolnictví nebo účast v komunitních projektech, se děti učí hodnotám, jako je spolupráce, solidarita, zodpovědnost a respekt k ostatním. Tento typ výchovy pomáhá dětem rozvíjet silný morální kompas a poskytuje jim nástroje k tomu, aby se staly citlivými, zodpovědnými a aktivními členy společnosti (Bendl, 2015).

3.3 Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity dětí představují důležitý prvek v jejich celkovém rozvoji a jsou nezbytné pro jejich fyzické, emocionální a sociální zdraví. Děti tráví volný čas různorodými způsoby v závislosti na jejich věku, zájmech a prostředí, ve kterém vyrůstají. Tradiční aktivity, jako je hraní venku, sportování, jízda na kole nebo plavání, jsou stále populární a přinášejí dětem jak radost, tak i fyzické cvičení. Tyto aktivity jsou zásadní pro rozvoj motorických dovedností, koordinace a celkové fyzické kondice. Kromě toho, že pomáhají udržovat fyzické zdraví, nabízejí také příležitosti pro neformální sociální interakci, což je důležité pro rozvoj sociálních dovedností a budování přátelství (Kroger, 2007).

Kreativní aktivity jako kreslení, malování, hraní na hudební nástroje nebo divadelní hry také hrají významnou roli ve volnočasových aktivitách dětí. Tyto aktivity podporují kreativní vyjádření a pomáhají v rozvoji jemné motoriky a estetického vnímání. Kreativní činnosti mohou být také skvělým způsobem, jak děti mohou vyjádřit své emoce a zpracovávají své zážitky, což přispívá k jejich emoční pohodě. Umělecké aktivity často zahrnují prvky hry, které jsou zásadní pro učení a rozvoj dětí, a mohou také poskytnout prostor pro relaxaci a odpočinek od strukturovanějších školních aktivit (Janský, 2014).

V dnešní digitální době hrají ve volnočasových aktivitách dětí velkou roli technologie. Hraní videoher, používání tabletů a chytrých telefonů nebo sledování televize a filmů jsou běžné způsoby, jak děti tráví svůj volný čas. Ačkoliv tyto aktivity mohou být zábavné a mohou nabídnout vzdělávací hodnotu, je důležité je vyvažovat s aktivitami mimo obrazovku, aby se podporoval celkový rozvoj dětí. Digitální technologie mohou také nabízet interaktivní vzdělávací nástroje a prostředky pro kreativní vyjádření, ale je důležité dohlížet na to, aby jejich používání bylo věkově vhodné a bezpečné (Pávková, 2008).

Volnočasové aktivity mohou také zahrnovat účast v různých zájmových kroužcích nebo programech, jako jsou skautské oddíly, taneční skupiny, jazykové kurzy nebo vědecké kluby. Tyto organizované aktivity mohou poskytnout strukturovanější prostředí pro učení a rozvoj, zároveň však nabízejí dětem příležitost pro sociální interakci, rozvoj týmové práce a rozvíjení konkrétních dovedností nebo zájmů. Účast v těchto skupinách nejenže pomáhá dětem získávat nové zkušenosti a dovednosti, ale také podporuje pocit sounáležitosti a příslušnosti k sociálním skupinám mimo rodinu (Procházka, 2012).

3.4 Organizované a neorganizované formy trávení volného času

Organizované a neorganizované formy trávení volného času dětí představují dva rozdílné, ale stejně důležité přístupy k využití volného času pro rozvoj a zábavu. Organizované aktivity jsou ty, které jsou strukturované a vedené dospělými – jsou to například různé zájmové kroužky, sportovní týmy, hudební a umělecké školy nebo skautské skupiny. Tyto aktivity poskytují dětem příležitost k učení se novým dovednostem v řízeném a cíleném prostředí. Jsou plánovány s konkrétními cíli a často jsou zaměřeny na rozvoj určité schopnosti, jako je týmová práce, fyzická zdatnost nebo umělecké vyjádření. Organizované aktivity také nabízí sociální výhody, neboť děti interagují s vrstevníky, kteří mají podobné zájmy, a učí se pracovat a komunikovat v týmu (Tuček, 2003).

Neorganizované aktivity jsou méně strukturované a obvykle jsou řízené samotnými dětmi nebo mají volnější průběh. Příklady zahrnují hraní venku, volnou hru s kamarády, čtení knih, kreslení nebo tvoření vlastních her a příběhů. Tyto aktivity jsou důležité, protože podporují kreativitu, samostatnost a imaginaci. Neorganizovaný volný čas umožňuje dětem být pánem svého času a rozhodovat se, jak ho nejlépe využít. Tento druh svobody vede k rozvoji samostatného myšlení, schopnosti rozhodování a rozvoje osobních zájmů a vášní (Žumárová, 2009).

V ideálním případě by děti měly mít přístup jak k organizovaným, tak k neorganizovaným formám trávení volného času. Organizované aktivity mohou poskytovat strukturu, disciplínu a příležitosti k učení se specifickým dovednostem, zatímco neorganizovaný volný čas poskytuje prostor pro spontánnost, objevování a relaxaci. Rovnováha mezi oběma typy aktivit je klíčem k zajištění, že děti rozvíjejí širokou škálu dovedností a zároveň si zachovávají pocit svobody a radosti z dětství (Tůma, 2018).

Rodiče a vychovatelé hrají důležitou roli v podpoře této rovnováhy. Je důležité, aby byli vědomi potřeb a zájmů svých dětí a pomáhali jim najít vhodné aktivity. Zároveň je důležité, aby děti nebyly přetíženy příliš mnoha organizovanými činnostmi, což by mohlo vést ke stresu a únavě. Poskytnutí dostatečného času pro neorganizované aktivity je zásadní pro umožnění dětem prožít přirozený a bezstarostný růst a rozvoj, který je tak důležitý pro jejich celkové blaho.

Při organizovaných aktivitách, jako jsou sportovní týmy nebo hudební lekce, se děti učí cenné dovednosti, jako je disciplína, vytrvalost a spolupráce. Tyto aktivity jsou často vedeny dospělými, což dává dětem příležitost učit se od mentorů a trenérů. Organizované aktivity také nabízejí strukturovaný rámec pro dosažení konkrétních cílů a měřitelných úspěchů, což může posílit sebevědomí a pocit dosažení (Matoušek a Kroftová, 2003).

Naopak neorganizovaný volný čas poskytuje dětem prostor pro samostatné prozkoumávání a vlastní tvořivost. Během těchto momentů mohou děti experimentovat, zkoumat své okolí, vytvářet vlastní hry a příběhy a rozvíjet nezávislost a sebeřízení. Tento typ aktivit je také klíčový pro rozvoj sociálních dovedností, jako je schopnost navazovat přátelství a učit se, jak se chovat v neformálních sociálních situacích. Neorganizovaný volný čas také umožňuje dětem odpočinout si od strukturovaného a někdy stresujícího školního prostředí (Pilař, 009).

Důležité je, aby rodiče a vychovatelé rozpoznali význam obou těchto přístupů k volnému času. Podporovat děti v účasti na organizovaných aktivitách, zároveň jim ale poskytovat dostatek času a prostoru pro neorganizovanou hru a relaxaci. Klíčem je poskytnout

dětem možnosti, ale zároveň jim neklást přílišný tlak na výkon nebo účast. Měli by být povzbuzovány k tomu, aby si vybíraly aktivity, které je zajímají a baví, a měly by mít možnost změnit své zájmy, kdykoli chtějí (Sak, 2000).

Kromě rovnováhy mezi organizovanými a neorganizovanými aktivitami je také důležité zvážit rovnováhu mezi fyzickými a klidovými aktivitami. Fyzické aktivity jsou důležité pro zdraví a fyzický rozvoj, zatímco klidové aktivity, jako je čtení, umělecké činnosti nebo prostě relaxace, jsou důležité pro duševní zdraví a kreativní myšlení. Poskytnutí široké škály možností a povzbuzení k vyzkoušení různých druhů aktivit mohou pomoci zajistit, že děti získají nejlepší z obou světů a vyvíjejí se do vyrovnaných a šťastných jedinců (Škoviera, 2007).

3.5 Volný čas dětí v domovech mládeže

Volný čas dětí v domovech mládeže představuje unikátní výzvy a příležitosti pro jejich rozvoj a vzdělávání. Děti v těchto zařízeních obvykle nedisponují stejnými rodinnými strukturami a podporou, jako jejich vrstevníci, a proto je zvlášť důležité, aby měly přístup k smysluplným a obohacujícím volnočasovým aktivitám. Tyto aktivity mohou poskytnout nejen zábavu a odpočinek, ale také mohou být zdrojem učení, osobního růstu a rozvoje sociálních dovedností. V domovech mládeže je tedy zásadní poskytovat široký rozsah aktivit, které odpovídají různým zájmům a potřebám dětí, a zároveň podporovat pocit komunity a sounáležitosti (Vašutová, 2013).

Organizované aktivity v domovech mládeže, jako jsou sportovní týmy, umělecké a hudební kroužky nebo vzdělávací workshopy, mohou poskytnout dětem cenné příležitosti pro rozvoj dovedností a zájmů. Tyto strukturované aktivity mohou pomoci dětem vybudovat sebedůvěru a sebevědomí, a to nejen prostřednictvím rozvoje konkrétních schopností, ale také prostřednictvím úspěchů a uznání, kterého mohou dosáhnout. Kromě toho mohou organizované aktivity poskytnout dětem pocit stability a předvídatelnosti, který může chybět v jejich běžném životě. Zároveň poskytují důležité sociální interakce a pomáhají dětem rozvíjet schopnost spolupráce a týmového ducha (Sekera, 2009).

Neorganizovaný volný čas je pro děti v domovech mládeže také nesmírně důležitý. Poskytuje jim prostor pro osobní vyjádření, kreativitu a relaxaci. Neformální aktivity, jako je hraní venku, četba knih, kreslení nebo jen nezávazné povídání s kamarády, jsou klíčové pro duševní zdraví a emocionální pohodu. Tyto aktivity pomáhají dětem uvolnit se od stresu a napětí, které mohou zažívat, a poskytují prostor pro reflexi a osobní růst. Je důležité, aby pracovníci domovů mládeže podporovali a povzbuzovali tyto druhy aktivit a zároveň

poskytovali bezpečné a podpůrné prostředí, ve kterém se děti mohou cítit svobodné a uvolněné (Snechory, 2007).

Klíčovým aspektem poskytování volnočasových aktivit v domovech mládeže je flexibilita a individuální přístup. Každé dítě je jedinečné a má své vlastní zájmy, potřeby a preferované způsoby trávení volného času. Pracovníci v domovech mládeže by měli být otevření a citliví k těmto rozdílům a měli by se snažit poskytovat rozmanité možnosti, aby vyhověli různorodým potřebám dětí. Také je důležité vytvářet prostředí, ve kterém se děti cítí bezpečně a jsou povzbuzovány k tomu, aby se zapojily, experimentovaly a zkoušely nové věci. Poskytnutím široké škály volnočasových možností mohou domovy mládeže pomoci dětem vybudovat si dovednosti a zkušenosti, které jim budou prospěšné nejen v současnosti, ale i v jejich budoucím životě (Matějček, 2015).

V prostředí, kde děti pocházejí z různých pozadí a mají rozdílné životní zkušenosti, mohou společné aktivity pomoci vytvářet vazby a posilovat sociální soudržnost. Týmové sporty, společné umělecké projekty nebo skupinové výlety a akce jsou vynikajícími příležitostmi pro děti, aby se naučily společně pracovat, respektovat rozdíly a podporovat se navzájem. Tyto zkušenosti nejen posilují sociální dovednosti, ale také pomáhají dětem cítit se součástí většího celku, což může být pro ně velmi cenné, zejména pokud mají za sebou zkušenosti s izolací nebo vyloučením (Kraus, 2001).

Důležitým aspektem volnočasových aktivit v domovech mládeže je také jejich vzdělávací a terapeutický potenciál. Aktivity, jako je drama, výtvarné umění nebo muzikoterapie, mohou sloužit jako prostředky pro vyjádření a zpracování emocí, zkušeností a vzpomínek. Tyto aktivity mohou být použity jako nástroje pro terapeutické intervence, které podporují emoční uzdravení a osobní růst. Pedagogové a terapeuti pracující v domovech mládeže mohou využít tyto aktivity k podpoře sebeúcty, zlepšení komunikačních dovedností a řešení emocionálních a behaviorálních problémů (Hofbauer, 2004).

Kromě toho je důležité, aby se v domovech mládeže podporovala také participace dětí na plánování a rozhodování o volnočasových aktivitách. Poskytnutí dětem možnosti vyjádřit své názory a být zapojeny do procesu rozhodování posiluje jejich pocit odpovědnosti, nezávislosti a respektu. Tímto způsobem se děti učí dovednostem potřebným pro aktivní občanství a získávají cenné zkušenosti s demokratickými procesy. Současně se tím zvyšuje pravděpodobnost, že aktivita bude pro děti smysluplná a angažující (Kachlík a kol., 2017).

Klíčem k úspěšným volnočasovým aktivitám v domovech mládeže je flexibilita, citlivost a kreativní přístup. Je důležité, aby byly aktivity přizpůsobeny individuálním potřebám a zájmům dětí a aby byly prováděny v atmosféře podpory, pochopení a respektu. Takové

prostředí nejen pomáhá dětem cítit se bezpečně, ale také poskytuje prostor pro rozvoj, učení a radostné prožitky, které jsou tak důležité pro jejich celkový rozvoj a blaho (Bocan a Machalík, 2012).

Správná organizace trávení volného času dětí v domovech mládeže zahrnuje různorodé a vyvážené aktivity, které podporují fyzický, emocionální, sociální a intelektuální rozvoj dětí.

Mezi příklady, jak může být volný čas v těchto zařízeních efektivně a smysluplně organizován, patří např. (Creswell, 2009):

- **sportovní a fyzické aktivity:** pravidelné sportovní aktivity, jako je fotbal, plavání, atletika nebo týmové hry, pomáhají rozvíjet fyzickou kondici a motorické dovednosti. Tyto aktivity mohou být strukturované s vedením trenérů nebo neformální, poskytující dětem příležitost k nezávaznému sportování. Sport také podporuje týmového ducha a učí děti důležitosti fair play a spolupráce,
- **kreativní a umělecké aktivity:** umělecké aktivity jako malování, keramika, hudba, divadlo nebo tanec umožňují dětem vyjádřit svou kreativitu a emocionální prožitky. Tyto aktivity mohou být užitečné pro emocionální vyjádření a terapii, a to zejména pro děti, které se mohou potýkat s traumatem nebo emočními obtížemi,
- **vzdělávací aktivity a workshopy:** organizování workshopů nebo vzdělávacích aktivit na různá témata – od vědy a technologie až po literaturu a jazyky – může stimulovat intelektuální zvědavost a rozvoj dětí. Tyto aktivity mohou zahrnovat návštěvy muzeí, vědecké experimenty, čtení a diskusní skupiny, které podporují učení a kritické myšlení,
- **sociální a komunitní aktivity:** organizace událostí, jako jsou společenské večery, výlety nebo společná slavení, mohou posílit pocit komunity a patřičnosti mezi dětmi. Aktivity jako dobrovolnictví nebo účast na komunitních projektech mohou také pomoci rozvíjet pocit zodpovědnosti a společenské angažovanosti,
- **relaxační a odpočinkové aktivity:** je důležité zařazovat také činnosti, které umožňují dětem relaxovat a odpočívat, jako je sledování filmů, poslech hudby, četba knih nebo organizované relaxační aktivity jako jóga nebo meditace. Tyto aktivity pomáhají snižovat stres a podporují duševní pohodu dětí,
- **samostatné a volitelné aktivity:** poskytnutí možnosti pro samostatné nebo volitelné aktivity, kde mohou děti samy rozhodovat, čemu se chtějí věnovat, je rovněž důležité, například formou času na neorganizovanou hru, volného času na četbu nebo možností zapojit se do aktivit podle vlastního výběru.

Správná organizace těchto aktivit vyžaduje pečlivé plánování a koordinaci ze strany pracovníků domovů mládeže s ohledem na individuální potřeby, zájmy a schopnosti každého dítěte. Cílem je vytvořit vyvážený program, který podporuje rozvoj a pohodu dětí, zároveň jim poskytuje dostatek příležitostí pro zábavu, objevování a učení.

Zaměstnanci domovů pro mládež musí pečlivě plánovat a koordinovat aktivity, přičemž zohledňují, co každé dítě potřebuje, co ho baví a co umí. Jejich cílem je vytvořit pro děti program, který bude dobře vyvážený, bude dětem pomáhat rozvíjet se, děti se u něho budou cítit dobře – a současně jim dá příležitosti k zábavě, k objevování nových věcí a vzdělávání (Kaplánek, 2017).

3.6 Faktory ovlivňující trávení volného času dětí v domovech

Trávení volného času dětí je klíčovým aspektem jejich celkového rozvoje a pohody. Volný čas nabízí dětem možnost relaxace, zábavy a osobního rozvoje mimo školní povinnosti. Důležité je, aby děti měly přístup k různorodým aktivitám, které je baví a motivují k aktivnímu zapojení, např. formou sportovních aktivit, uměleckých činností, her s vrstevníky, čtením knih nebo poznáváním přírody. Každá z těchto aktivit může dětem poskytnout příležitost rozvíjet své dovednosti, sebevědomí a sociální vztahy (Davies, 2020).

Rodinné prostředí hraje také klíčovou roli v tom, jak děti tráví svůj volný čas. Kvalitní rodinný čas trávený společnými aktivitami, jako jsou výlety, hry nebo společné vaření, může posílit rodinné vztahy a vytvořit základ pro zdravý emocionální a sociální vývoj dětí. Tento čas může také sloužit jako příležitost pro rodiče a děti sdílet zájmy, učit se od sebe navzájem a budovat trvalé vzpomínky. Důležité je brát v úvahu rovnováhu mezi strukturovanými a neplánovanými aktivitami během volného času. Zatímco organizované aktivity mohou poskytovat směr a podporu v určitých dovednostech, je důležité, aby děti měly také čas pro volnou hru a samostatný průzkum. Neplánovaný čas umožňuje dětem být kreativní, projevat svou individualitu a rozvíjet svou schopnost řešit problémy nezávisle. Rovnováha mezi strukturovanými a neplánovanými aktivitami je pro podporu celkového rozvoje dětí klíčová. Poskytuje jim příležitost objevovat svět kolem sebe a rozvíjet svůj vlastní osobní styl trávení volného času (Bocan a Machalík, 2012).

Volný čas dětí v domovech je ovlivněn řadou faktorů, které společně určují, jak jsou schopny tento čas využívat pro svůj osobní rozvoj, odpočinek a zábavu. Jedním z klíčových aspektů je dostupnost a rozmanitost aktivit, které jsou dětem nabízeny. V domovech, kde je kladen důraz na širokou škálu aktivit, od sportovních přes umělecké až po vzdělávací programy,

mají děti lepší příležitost najít si zálibu, která odpovídá jejich individuálním zájmům a schopnostem. Tato rozmanitost je zásadní pro podporu celkového rozvoje dětí, protože jim umožňuje objevovat nové dovednosti, budovat sebevědomí a učit se spolupracovat s ostatními. V prostředí, kde jsou možnosti omezené, může být pro děti obtížnější najít smysluplný způsob, jak trávit svůj volný čas, což může mít negativní dopad na jejich sociální, emocionální a fyzický vývoj (Edginton a kol., 2006).

Dalším významným faktorem je přístup pracovníků dětských domovů k organizaci volného času. Způsob, jakým pracovníci plánují, koordinují a jak se zapojují do aktivit s dětmi, může významně ovlivnit, jak děti vnímají svůj volný čas. Pracovníci, kteří jsou aktivně zapojeni, poskytují podporu a motivaci, mohou děti inspirovat k účasti na nových aktivitách a pomáhat jim překonávat případné strachy nebo obavy z neznámého. Nedostatek angažovanosti nebo podpory ze strany personálu může vést k tomu, že děti tráví volný čas pasivně, což může omezit jejich rozvojový potenciál. Důležitou roli hraje také schopnost pracovníků rozpoznat a reagovat na individuální potřeby a zájmy každého dítěte, což vyžaduje citlivý a individuální přístup (Hájek a kol. 2008).

Kromě vnitřních faktorů, jako jsou programy a přístupy pracovníků, jsou důležité i vnější vlivy, například spolupráce s lokální komunitou a přístup k externím zdrojům. Spojení s místními sportovními kluby, kulturními institucemi a vzdělávacími zařízeními může rozšířit možnosti volnočasových aktivit pro děti a zároveň je více integrovat do širší společnosti. Tato integrace může být klíčová pro rozvoj pocitu příslušnosti a sociálních dovedností. Avšak výzvy, jako jsou finanční omezení, geografická izolace a nedostatek dostupných programů v komunitě, mohou omezit přístup dětí k těmto zdrojům. Překonání těchto bariér vyžaduje koordinované úsilí a spolupráci mezi dětskými domovy a místními organizacemi, aby se zajistilo, že všechny děti mají příležitost plně využít svůj volný čas pro osobní růst a zábavu (Hofbauer, 2004).

3.6.1 Vnější faktory

Vnější faktory ovlivňují způsob, jakým děti tráví svůj volný čas. Jsou rozmanité a zahrnují širokou škálu podmínek a prostředí, ve kterých se nacházejí. Patří sem geografické a klimatické podmínky, sociální a ekonomické prostředí, dostupnost infrastruktury, prostorové možnosti a kulturní kontext. Geografické a klimatické podmínky mají vliv na to, jaké venkovní aktivity jsou pro děti dostupné a jak často se mohou věnovat venkovnímu pohybu. Děti žijící v oblastech s mírným klimatem nebo s dostatkem přírodních prostor mají často více možností pro venkovní aktivity, jako jsou sporty, turistika, jízda na kole nebo průzkum přírody. Naopak děti v hustě

osídlených městských oblastech mohou mít omezený přístup k přírodním prostředím a venkovním aktivitám, což může vést k většímu zaměření na indoorové aktivity a organizované programy (Creswell, 2009).

Sociální a ekonomické prostředí rodiny může také ovlivnit způsob, jakým děti tráví svůj volný čas. Rodiny s vyšším socioekonomickým statusem mají často více finančních prostředků na zapojení svých dětí do placených aktivit, jako jsou sportovní týmy, umělecké workshopy nebo soukromé lekce. Na druhé straně rodiny s nižším příjmem mohou být omezeny ve svých možnostech a musí se spoléhat spíše na veřejné služby a komunitní programy. Dostupnost infrastruktury, jako jsou sportovní hřiště, knihovny, kulturní centra a komunitní centra, hraje také důležitou roli v tom, jak děti tráví svůj volný čas. Čím více je tato infrastruktura dostupná a rozmanitá, tím více možností mají děti pro aktivní a rozmanité trávení volného času. Prostředí, které poskytuje inspirativní a stimulující zkušenosti, může dětem pomoci objevovat svět kolem sebe a rozvíjet své zájmy a dovednosti (Jedlička, 2017).

Kulturní kontext, včetně tradic, hodnot a normativních očekávání ve společnosti, může také ovlivnit způsob, jakým děti tráví svůj volný čas. Např. v některých kulturách se může klást důraz na akademické úspěchy a vzdělávání, zatímco v jiných může být důležitější aktivní účast na komunitních akcích nebo rodinných tradicích. Porozumění kulturním očekáváním a hodnotám může pomoci lépe porozumět preferencím a potřebám dětí a podporovat jejich trávení volného času tak, aby bylo smysluplné a naplňující (Kachlík a kol., 2017).

Vnímání a přístup rodičů, opatrovníků nebo starších sourozenců může také významně ovlivnit způsob, jakým děti tráví svůj volný čas. Rodiče a další dospělí v životě dítěte mohou sloužit jako vzor v tom, jakým způsobem si děti vybírají aktivity a jakým způsobem přistupují k volnému času. Pokud jsou dospělí aktivní a podporují děti v jejich zájmech a aktivitách, je pravděpodobnější, že děti budou trávit svůj volný čas podobným způsobem. Naopak nedostatek podpory nebo příkladu ze strany dospělých může vést k nedostatečné motivaci dětí k aktivnímu trávení volného času (Janiš a kol., 2008).

Technologický pokrok a digitální média hrají v současnosti významnou roli ve způsobu, jakým děti tráví svůj volný čas. Moderní technologie poskytují dětem přístup k různým formám zábavy a učení, včetně her, videí, sociálních sítí a online vzdělávacích zdrojů. Zatímco digitální média mohou být pro děti zábavná a instruktivní, je důležité, aby byla používána s mírou, aby měly děti také čas na fyzickou aktivitu, sociální interakce a kreativní činnosti mimo obrazovky.

Důležité je zmínit také rovnováhu mezi strukturovanými a neplánovanými aktivitami během volného času. Zatímco organizované aktivity mohou poskytovat směr a podporu v určitých dovednostech, je důležité, aby děti měly také čas pro volnou hru a samostatný

průzkum. Neplánovaný čas umožňuje dětem být kreativní, projevat svou individualitu a rozvíjet svou schopnost řešit problémy nezávisle. Rovnováha mezi strukturovanými a neplánovanými aktivitami je pro podporu celkového rozvoje dětí klíčová. Poskytuje jim příležitost objevovat svět kolem sebe a rozvíjet svůj vlastní osobní styl trávení volného času (Janský, 2014).

Volný čas dětí v domovech se může lišit od volného času ostatních dětí v různých klíčových aspektech. Vnější faktory, které ovlivňují trávení volného času dětí v domovech, jsou závislé na specifických podmínkách, které tato zařízení poskytují. Mezi tyto faktory patří např. (Kraus, 2001):

- **struktura a prostředí domova:** domovy mohou mít své vlastní pravidla a režimy, které ovlivňují, jak děti tráví svůj volný čas. Např. pokud je v domově přísně stanovený denní režim, který zahrnuje určený čas pro studium, odpočinek a stravování, může to omezit čas, který děti mají k dispozici na volné aktivity. Na druhou stranu – pokud je prostředí domova flexibilní a podporuje individuální zájmy a potřeby dětí, mohou mít děti větší volnost v tom, jak si svůj volný čas organizují,
- **dostupnost zdrojů a aktivit:** domovy mohou mít omezené zdroje a možnosti pro volnočasové aktivity ve srovnání s rodinnými domovy. Důvodem může být nedostatek financí, omezený personál nebo omezený přístup k venkovním prostorům. To může znamenat, že děti v domovech mají méně možností pro širokou škálu aktivit a jsou omezeny na ty, které jsou k dispozici uvnitř zařízení,
- **role a interakce s pracovníky domova:** pracovníci domova mohou hrát klíčovou roli v tom, jak děti tráví svůj volný čas. Pokud jsou pracovníci podporující a aktivně zapojení do organizace aktivit a podnětů pro děti, mohou poskytnout inspiraci a motivaci k účasti na různých aktivitách. Naopak pokud je personál domova nedostatečně zapojený nebo nemá zájem o potřeby dětí, může to vést k omezení možností pro volnočasové aktivity a snížení celkové pohody dětí,
- **sociální interakce a podpora vrstevníků:** vzhledem k tomu, že děti v domovech sdílí prostor a často tráví společně hodně času, vzájemné vztahy s ostatními dětmi mohou mít velký vliv na to, jak tráví svůj volný čas. Kvalita sociálních interakcí a možnost vytvářet přátelství může ovlivnit, jak děti prožívají svůj volný čas a jak se cítí ve svém prostředí.

Děti v domovech mají specifické podmínky, které ovlivňují, jak tráví svůj volný čas, a ty se mohou lišit od faktorů ovlivňujících volný čas ostatních dětí, které žijí ve svých rodinných domech. Je důležité brát tyto faktory v úvahu při navrhování programů a podpory pro děti v domovech, aby měly příležitost plně rozvíjet svůj potenciál a prožívat svůj volný čas co nejpozitivněji (Kroger, 2007).

3.6.2 Vnitřní faktory

Vnitřní faktory ovlivňující způsob, jakým děti tráví svůj volný čas, se zaměřují na individuální charakteristiky každého dítěte a jejich vlastní preference, motivace a potřeby. Každé dítě má své vlastní zájmy a preference ohledně toho, jak trávit svůj volný čas. Některé děti mohou preferovat venkovní aktivity, jako jsou sporty nebo průzkum přírody, zatímco jiné mohou dávat přednost indoorovým aktivitám, jako jsou hry, kreslení nebo čtení knih. Zájmy dětí mohou být ovlivněny jejich temperamentem, osobností a předchozími zkušenostmi (Matějček, 2015).

Schopnosti a dovednosti dětí mohou také ovlivnit, jakým způsobem si vybírají aktivity pro svůj volný čas. Děti mohou být motivovány k aktivitám, ve kterých se cítí dobře a ve kterých mají schopnost dosáhnout úspěchu. Např. dítě, které je dobré ve sportech, může preferovat účast na fotbalovém týmu, zatímco dítě s uměleckým talentem může dávat přednost malování nebo tvoření. Energetické úrovně a temperament dětí mohou hrát roli v tom, jakým způsobem tráví svůj volný čas. Některé děti mohou být velmi aktivní a hledat neustálý pohyb a stimulaci, zatímco jiné mohou preferovat klidnější aktivity a čas na odpočinek a relaxaci. Porozumění temperamentu dítěte může pomoci rodičům a opatrovníkům přizpůsobit volnočasové aktivity tak, aby odpovídaly jeho potřebám a preferencím (Němec, 2002).

Sociální vztahy a interakce dětí s vrstevníky, rodinou a dalšími dospělými mohou mít také vliv na to, jak tráví svůj volný čas. Děti mohou být motivovány k účasti na aktivitách, které jsou spojeny s jejich přáteli nebo rodinnými členy a které jim umožňují vytvářet a udržovat sociální vztahy. Naopak nedostatek sociální interakce může vést k tomu, že děti budou hledat způsoby, jak trávit čas samy, nebo se budou cítit osamělé. Motivace dětí hraje důležitou roli v tom, jakým způsobem si vybírají aktivity ve svém volném čase. Děti mohou být motivovány různými faktory, jako jsou zábava, odměny, osobní rozvoj nebo pocit úspěchu. Důležité je, aby měly příležitost vybírat si aktivity, které je motivují a naplňují a které jim pomáhají dosáhnout jejich individuálních cílů a aspirací (Pilař, 2009).

Zdravotní stav a fyzická pohoda dětí mohou také ovlivnit jejich schopnost a chuť trávit volný čas určitými aktivitami. Děti se mohou rozhodovat, zda se zapojí do fyzických aktivit

nebo sportů, na základě svého zdravotního stavu, úrovně energie a jak se cítí. Např. dítě s chronickými zdravotními problémy může vyhledávat klidnější a méně náročné aktivity, zatímco dítě s vysokou energií a dobrou fyzickou kondicí může preferovat intenzivnější aktivity. Některé děti mohou být přirozeně přitahovány k přírodě a preferovat venkovní aktivity a jiné děti mohou preferovat preferují aktivity uvnitř pohodlí domova. Porozumění preferovanému prostředí dětí může pomoci při plánování a organizaci jejich volnočasových aktivit, aby se cítily pohodlně a naplněně (Pávková, 2008).

Vnitřní faktory trávení volného času dětí jsou spojeny s jejich individuálními charakteristikami, potřebami a preferencemi. Porozumění těmto faktorům může pomoci rodičům, opatrovníkům a pedagogům vytvářet podporující a stimulující prostředí pro rozvoj dětí a podporovat jejich celkovou pohodu a šťastný a vyvážený životní styl. Vnitřní faktory ovlivňující volný čas dětí v domovech se mohou lišit od faktorů, které ovlivňují děti žijící ve svých rodinných domovech, a to zejména vzhledem k jejich specifickým životním podmínkám a prostředí. Mezi tyto faktory patří např. (Tůma, 2018):

- **zážitky a historie traumatizace:** děti v domovech mohou mít za sebou zkušenosti s traumatizujícími událostmi, jako je ztráta rodičů, domácí násilí nebo zneužívání. Tyto zkušenosti mohou mít vliv na to, jak děti prožívají svůj volný čas, a mohou vést k emocionálním obtížím, úzkosti nebo problémům s důvěrou. Některé děti mohou preferovat klidné aktivity, které jim umožní relaxovat a zpracovávat své emocionální zážitky, zatímco jiné mohou hledat zábavu a odreagování,
- **sociální interakce a vztahy:** sociální vztahy a interakce s ostatními dětmi a personálem domova mohou hrát klíčovou roli v tom, jak děti tráví svůj volný čas. Děti mohou hledat přátelství a podporu od svých vrstevníků v domově a mohou preferovat společné aktivity, které jim umožňují vytvářet a udržovat sociální vztahy. Zároveň mohou mít problémy s důvěrou a se zapojením do sociálních interakcí, což může ovlivnit jejich schopnost a chuť trávit čas s ostatními,
- **zdravotní stav a duševní pohoda:** zdravotní stav a duševní pohoda dětí mohou ovlivnit jejich schopnost a motivaci trávit volný čas různými způsoby. Děti s fyzickými nebo duševními zdravotními obtížemi mohou preferovat klidnější aktivity, které nezatěžují jejich tělo nebo mysl, zatímco zdravé děti mohou být motivovány k fyzické aktivitě a sportům. Je důležité brát v úvahu individuální potřeby a omezení každého dítěte při plánování a organizaci volnočasových aktivit,

- **osobní zájmy, dovednosti a preference:** každé dítě má své vlastní zájmy, dovednosti a preference ohledně toho, jakým způsobem tráví svůj volný čas. Některé děti mohou být přirozeně přitahovány k uměleckým činnostem, jako je malování nebo hraní na hudební nástroje, zatímco jiné mohou preferovat sportovní aktivity nebo průzkum přírody. Respektování individuálních preferencí a podpora rozvoje zájmů dětí jsou klíčové pro jejich celkový osobní rozvoj a pohodu.

Vnitřní faktory ovlivňující volný čas dětí v domovech jsou spojeny s jejich individuálními potřebami, zkušenostmi a životními podmínkami. Porozumění těmto faktorům je klíčové pro vytváření podpůrného a stimulujícího prostředí, které umožňuje dětem rozvíjet své dovednosti, zájmy a osobnost, a podporuje jejich celkovou pohodu a šťastný a vyvážený životní styl (Vágnerová, 2005).

4 Organizace pro výchovu volného času

Existuje mnoho organizací, které se zaměřují na výchovu a trávení volného času dětí a poskytují širokou škálu aktivit a programů, které podporují jejich celkový rozvoj a pohodu. Tyto organizace se liší v cílech, metodách a přístupech, ale všechny mají společný zájem o podporu zdravého a naplňujícího dětství. Mezi hlavní typy organizací a jejich činnosti patří např. (Žumárová, 2009):

- **dětské kluby a organizace pro volný čas:** poskytují dětem možnost zapojit se do různých aktivit, jako jsou sporty, umělecké workshopy, řemeslné aktivity, hudba, tanec a divadlo,
- **sportovní kluby a týmy:** poskytují dětem možnost zapojit se do různých sportů a fyzických aktivit, jako jsou fotbal, basketbal, plavání, atletika a mnoho dalších,
- **skautské organizace:** nabízejí dětem příležitost zapojit se do dobrodružných aktivit v přírodě, učit se dovednostem přežití, táboření a komunitní službě,
- **umělecké a kulturní organizace:** poskytují dětem možnost projevit svou kreativitu a vyjadřovat se skrze různé formy umění, jako jsou malování, kreslení, hudba, divadlo a literatura,
- **vzdělávací a vědecké organizace:** poskytují dětem možnost objevovat svět vědy, technologie, inženýrství a matematiky skrze interaktivní a experimentální aktivity a programy,
- **komunitní centra a neziskové organizace:** poskytují dětem a rodinám širokou škálu služeb a programů, včetně vzdělávacích workshopů, rodinných akcí, sociální podpory a komunitního zapojení,
- **charitativní organizace a dobrovolnické skupiny:** poskytují dětem příležitosti k zapojení do dobročinných činností a komunitní služby,
- **rodinná centra a mateřská centra:** nabízejí dětem a jejich rodinám možnost účastnit se různých programů a akcí zaměřených na podporu rodičovství, raného vzdělávání a komunitní integrace,
- **školní extrakurikulární aktivity:** školy často nabízejí širokou škálu extrakurikulárních aktivit a programů, které umožňují dětem zapojit se do různých zájmových skupin, klubů a sportovních týmů.

Tyto organizace a aktivity hrají klíčovou roli v podpoře výchovy a trávení volného času dětí v různých oblastech života. Jsou důležitým zdrojem podpory, inspirace a příležitostí pro rozvoj dětí a mládeže ve společnosti. Hrají klíčovou roli v podpoře výchovy a trávení volného času dětí a přispívají k jejich celkovému rozvoji a pohodě. Jsou důležitým zdrojem inspirace, podpory a příležitostí pro děti všech věkových skupin a z různých sociokulturních prostředí (Vágnerová, 2005).

4.1 Dětské kluby a organizace pro volný čas

Dětské kluby a organizace pro volný čas jsou instituce zaměřené na poskytování dětem různorodých aktivit a programů, které podporují jejich rozvoj, zábavu a interakce s vrstevníky. Tyto kluby a organizace často fungují jako místa, kde se děti mohou setkávat po škole nebo během víkendů, aby se zapojily do strukturovaných i neformálních aktivit. Mezi činnostmi, které dětské kluby nabízejí, patří sporty, umělecké a řemeslné aktivity, hudba, tanec, divadlo a mnoho dalšího. Klíčovým cílem dětských klubů a organizací pro volný čas je poskytnout dětem bezpečné a podpůrné prostředí, kde mohou rozvíjet své zájmy, dovednosti a osobnost. Tyto instituce často zaměstnávají kvalifikované instruktory a vedoucí, kteří vedou aktivity a poskytují dětem podporu a inspiraci. Pracovníci dětských klubů jsou obvykle motivováni k podpoře individuálního rozvoje každého dítěte a k vytváření prostředí, které je inkluzivní a respektuje různorodost (Vocilka, 1999).

Dětské kluby a organizace pro volný čas jsou důležitou součástí komunitního života a mohou hrát klíčovou roli v sociálním, emocionálním a fyzickém rozvoji dětí. Tato místa poskytují dětem příležitost k vyjádření své kreativity a tvořivosti a podporují rozvoj sociálních dovedností, jako jsou spolupráce, komunikace a empatie. Dětské kluby mohou být pro mnoho dětí důležitým zdrojem přátelství a pocitu příslušnosti. Význam dětských klubů a organizací pro volný čas je zvláště patrný v oblastech s omezenými možnostmi pro volnočasové aktivity, kde mohou tyto instituce poskytovat přístup k programům a zdrojům, které by jinak nebyly dostupné. Pro mnoho dětí jsou dětské kluby místem, kde mohou objevovat nové zájmy, vytvářet vzpomínky a formovat svou identitu (Tůma, 2018).

4.2 Sportovní kluby a týmy

Sportovní kluby a týmy jsou organizace, které poskytují dětem možnost účastnit se různých sportů a fyzických aktivit pod vedením trenérů a instruktorů. Tyto kluby a týmy často zahrnují

širokou škálu sportů, jako jsou fotbal, basketbal, plavání, atletika, tenis a mnoho dalších. Kluby a týmy mohou fungovat na místní úrovni, soutěžit v regionálních nebo národních ligách nebo se zaměřovat na rekreační aktivity pro zábavu a kondici. Sportovní kluby a týmy nabízejí dětem nejen možnost zapojit se do konkrétního sportu, ale také podporují rozvoj týmové práce, fair play, disciplíny a vedou ke zlepšení fyzické kondice a zdraví. Děti, které se účastní sportovních klubů a týmů, mají také příležitost vybudovat si přátelství, učit se zvládat výzvy a dosahovat společných cílů s ostatními členy týmu (Procházka, 2012).

Sportovní kluby a týmy jsou často vedeny kvalifikovanými trenéry a instruktory, kteří poskytují dětem výcvik a podporu v rozvoji technických dovedností a strategií souvisejících se sportem. Tito trenéři mohou hrát klíčovou roli v inspiraci dětí k dosažení jejich maximálního potenciálu a k podpoře jejich sebedůvěry a sebepojetí. Pro mnoho dětí jsou sportovní kluby a týmy důležitou součástí života, kde tráví mnoho času tréninkem, soutěžením a budováním vztahů s ostatními členy týmu. Kluby mohou poskytovat dětem příležitost k rozvoji sportovních dovedností na profesionální úrovni, stejně jako prostředí pro zábavu, relaxaci a sociální interakci. Sportovní kluby a týmy jsou důležitou součástí dětského života a mohou mít pozitivní vliv na celkový rozvoj dětí, ať už je to fyzická kondice, sociální dovednosti, sebevědomí nebo smysl pro týmovou práci (Sekera, 2009).

4.3 Skautské organizace

Skautské organizace jsou celosvětové hnutí, které se zaměřuje na rozvoj dětí a mládeže prostřednictvím dobrodružství, přírodního vzdělávání, dobročinných aktivit a osobního růstu. Hnutí skautů vzniklo na začátku 20. století díky vizi zakladatele Roberta Baden-Powella, britského generála, který chtěl vytvořit prostředí, kde by se mladí lidé učili praktické dovednosti, získávali nové zkušenosti a rozvíjeli své charakterové vlastnosti. Skautské organizace nabízejí dětem a mládeži příležitost zapojit se do široké škály aktivit, které zahrnují táboření, turistiku, orientační běh, stavění přístřešků, ohně a mnoho dalších dobrodružství spojených s přírodou. Tyto aktivity podporují fyzickou zdatnost a dovednosti přežití a učí děti respektu k přírodě, spolupráci a samostatnosti (Matějček, 2015).

Skautské organizace také kladou důraz na osobní rozvoj a charakterové vlastnosti dětí a mládeže. Skautské programy často zahrnují různé vzdělávací aktivity a výzvy, které posilují schopnosti komunikace, vedení, kritického myšlení a problémového řešení. Skautské skupiny jsou často organizovány do menších oddílů, kde vedoucí a instruktoři poskytují podporu

a mentorství jednotlivým členům. Klíčovým prvkem skautských organizací je také dobročinná práce a služba komunitě. Skauti jsou povzbuzováni k účasti na dobrovolnických projektech a akcích, které pomáhají ostatním a přispívají k lepšímu stavu jejich okolí. Tato služba má podobu úklidu veřejných prostor, pomoci seniorům, sbírání potravin pro potřebné nebo účasti na environmentálních projektech (Němec, 2002).

Skautské organizace poskytují dětem a mládeži možnost objevovat svět kolem sebe, rozvíjet dovednosti a hodnoty a budovat přátelství a vztahy s ostatními. Skautské hnutí je založeno na principu „skautského slibu“ a „skautského zákona“, které zdůrazňují závazek k pomoci druhým, respektu k přírodě a vlastnímu rozvoji. Představují tak důležitou součást výchovy a vzdělávání dětí a mládeže po celém světě (Kraus, 2006).

4.4 Umělecké a kulturní organizace

Umělecké a kulturní organizace jsou instituce, které poskytují dětem možnost projevit svou kreativitu, objevovat umění a zapojovat se do kulturních aktivit. Tyto organizace se zaměřují na širokou škálu uměleckých disciplín, včetně malování, kreslení, sochařství, hudby, divadla, tance, literatury a filmu. Cílem těchto organizací je podpora uměleckého a kulturního rozvoje dětí a poskytnutí prostoru pro jejich individuální vyjádření a rozvoj. Umělecké a kulturní organizace nabízejí dětem příležitost k účasti na různých uměleckých workshopech, kurzech, představeních, koncertech a výstavách. Tyto aktivity umožňují dětem prozkoumat různé formy umění, objevovat nové zájmy a talent a rozvíjet své umělecké dovednosti pod vedením kvalifikovaných instruktorů a umělců. Umělecké a kulturní organizace poskytují dětem prostředí pro tvořivost, sebevyjádření a experimentování. Děti se mohou zapojit do tvůrčích projektů, vytvářet vlastní umělecká díla a sdílet své myšlenky a pocity s ostatními. Tato tvůrčí činnost může posilovat sebevědomí dětí a pomáhat jim vyjadřovat své myšlenky a emoce (Lazarová, 2008).

Umělecké a kulturní organizace také hrají důležitou roli v rozvoji estetického cítění a kulturní gramotnosti dětí. Díky účasti na uměleckých a kulturních aktivitách se děti učí ocenit krásu umění, porozumět různým kulturním tradicím a hodnotám a rozvíjet kritické myšlení a interpretativní schopnosti. Umělecké a kulturní organizace představují důležitý zdroj inspirace, učení a rozvoje pro děti. Tyto organizace poskytují dětem možnost rozvíjet své umělecké talenty a zájmy a podporují jejich celkový rozvoj a pohodu tím, že jim umožňují

prozkoumávat svět umění a kultury a objevovat svou vlastní identitu a místo ve společnosti (Pávková, 2008).

4.5 Vzdělávací a vědecké organizace

Vzdělávací a vědecké organizace jsou instituce, které se zaměřují na podporu vzdělávání a rozvoje dětí prostřednictvím vědy, technologie, inženýrství a matematiky. Tyto organizace poskytují dětem možnost objevovat svět vědy a technologie skrze interaktivní a experimentální aktivity a programy, které podporují jejich zvědavost, zájem o učení a rozvoj analytického a kritického myšlení. Vzdělávací a vědecké organizace nabízejí dětem širokou škálu aktivit, jako jsou vědecké experimenty, technologické workshopy, programování, robotika, matematické soutěže a další. Tyto aktivity umožňují dětem praktické a zábavné způsoby, jak objevovat principy vědy a technologie a rozvíjet své schopnosti a dovednosti v těchto oblastech (Němec, 2002).

Vzdělávací a vědecké organizace poskytují dětem přístup k různým vzdělávacím materiálům, online kurzům, tutoriálům a vědeckým experimentům, které jim umožňují učit se a objevovat nové informace a koncepty v jejich vlastním tempu a vlastním způsobem. Tyto organizace často spolupracují se školami a učiteli, aby doplnily školní vzdělávání o praktické a inspirativní aktivity. Vzdělávací a vědecké organizace hrají důležitou roli v podpoře zájmu dětí o vědu a technologii a v přípravě na budoucí zaměstnání a úspěch v moderním světě. Tyto organizace podporují rozvoj kritického a analytického myšlení, komunikačních dovedností a týmové práce. Vzdělávací a vědecké organizace poskytují dětem možnost objevovat svět vědy a technologie a rozvíjet své dovednosti a zájmy v těchto oblastech. Jsou důležitým zdrojem inspirace, podpory a příležitostí pro děti, které se zajímají o vědecký výzkum, technologii a inovace (Pilař, 2009).

4.6 Komunitní centra a neziskové organizace

Komunitní centra a neziskové organizace jsou klíčovými hráči v podpoře komunitního rozvoje a trávení volného času dětí. Tyto organizace poskytují širokou škálu služeb a programů, které zahrnují vzdělávací, rekreační, kulturní a sociální aktivity pro děti všech věkových skupin. Hlavním cílem komunitních center a neziskových organizací je poskytnout dětem bezpečné a podpůrné prostředí, kde mohou rozvíjet své dovednosti, zájmy a vztahy s vrstevníky. Tyto organizace mohou nabízet širokou škálu aktivit, včetně sportů, umění, řemesel, hudebních

aktivit, vzdělávacích workshopů, her a mnoho dalšího. Poskytují dětem a jejich rodinám sociální podporu, poradenství a zdroje, které jim pomáhají zvládat životní výzvy a obtíže, což může pomoci při hledání zaměstnání, poradenstvím v oblasti rodinných vztahů, finančním poradenství a pomocí v dalších oblastech (Procházka, 2012).

Další důležitou funkcí komunitních center a neziskových organizací je také poskytování místa pro setkávání a interakci mezi členy komunity. Tato místa mohou sloužit jako centra kulturního života, kde se konají různé akce, festivaly, veřejná setkání a společenské události, které přispívají k posílení komunitní soudržnosti a integrace. Komunitní centra a neziskové organizace hrají klíčovou roli v podpoře vzdělání, rozvoje a pohody dětí v komunitě. Tyto organizace jsou důležitým zdrojem inspirace, podpory a příležitostí pro děti a jejich rodiny, které přispívají k rozvoji silnější a zdravější komunity (Sak, 2000).

4.7 Charitativní organizace a dobrovolnické skupiny

Charitativní organizace a dobrovolnické skupiny jsou klíčovými hráči v poskytování pomoci a podpory dětem a jejich rodinám ve společnosti. Tyto organizace se zaměřují na různé oblasti pomoci, včetně zdravotní péče, vzdělání, sociálních služeb, humanitární pomoci a mnoho dalšího. Hlavním cílem charitativních organizací a dobrovolnických skupin je poskytnout pomoc potřebným a přispět ke zlepšení jejich životních podmínek, například formou poskytování potravinových balíčků, oblečení, lékařské péče, školních potřeb a dalších základních potřeb pro děti a jejich rodiny (Tuček, 2018).

Charitativní organizace a dobrovolnické skupiny často poskytují různé programy a služby zaměřené na podporu vzdělání dětí, například v podobě stipendií, školních obědů, doučování, knihoven a dalších vzdělávacích zdrojů, které pomáhají dětem získat lepší vzdělání a perspektivy pro budoucnost. Charitativní organizace a dobrovolnické skupiny hrají také důležitou roli v poskytování sociální a emoční podpory dětem v těžkých životních situacích v podobě poradenství, terapie, podpory rodinám v nouzi, dětských domovů a dalších služeb, které pomáhají dětem překonat trauma a získat oporu a stabilitu (Vocilka, 1999).

Další důležitou funkcí charitativních organizací a dobrovolnických skupin je zapojení dětí do dobrovolnických činností a komunitní služby. Tato zapojení mohou mít podobu účasti na charitativních akcích, sběru potravin pro potřebné, úklidu veřejných prostor, pomoci v domovech pro seniory a dalších aktivit, které učí děti soucit, empatii a altruismus. Charitativní organizace a dobrovolnické skupiny představují důležitý zdroj pomoci a podpory pro děti

a jejich rodiny v různých oblastech života. Tyto organizace jsou hnací silou solidarity a dobročinnosti ve společnosti a hrají klíčovou roli v boji proti chudobě, sociální nerovnosti a dalším problémům, které postihují děti (Vašutová a Panáček, 2013).

4.8 Rodinná centra a mateřská centra

Rodinná a mateřská centra jsou instituce, které poskytují podporu a zdroje pro rodiče, pečující osoby a jejich děti. Tato centra slouží jako místa setkávání a interakce, kde rodiče mohou získat informace, poradenství a podporu od ostatních rodičů a odborníků. Hlavním cílem rodinných a mateřských center je poskytnout rodinám podporu v jejich rodičovských rolích a pomoci jim zvládat různé aspekty rodičovství formou podpory při péči o novorozence, vzdělávacími kurzy pro rodiče, poradenskými službami, skupinovými setkáními a workshopy zaměřenými na specifické potřeby rodičů (Tůma, 2018).

Mateřská centra často poskytují programy a aktivity pro děti, jako jsou hudební hodiny, tvořivé workshopy, herní skupiny a další. Tyto aktivity umožňují dětem interakci s vrstevníky, rozvoj sociálních dovedností a kreativity a posilují vazby mezi rodiči a dětmi. Centra jsou důležitými zdroji informací a podpory pro rodiče v prvních letech života jejich dětí. Tato centra mohou poskytovat informace o zdraví, vývoji, vzdělání a dalších aspektech péče o děti, které pomáhají rodičům lépe porozumět potřebám svých dětí a rozhodovat se ve prospěch jejich blaha. Centra mohou sloužit také jako důležitá sociální síť pro rodiče, kteří se cítí izolovaní nebo potřebují podporu. Umožňují rodičům navazovat nové přátelství, sdílet své zkušenosti a radit si navzájem, což přispívá k posílení komunitních vazeb a zlepšení pohody rodin. Rodinná a mateřská centra představují důležitou součást podpory rodičovství a péče o děti. Tato centra poskytují důležité zdroje, informace a podporu pro rodiče a děti, které přispívají k lepšímu rodinnému životu a celkovému blahu rodin ve společnosti (Kroger, 2007).

4.9 Školní extrakurikulární aktivity

Školní extrakurikulární aktivity jsou činnosti, které se odehrávají mimo běžný školní rozvrh a mají za cíl rozšířit vzdělávací a rozvojové možnosti pro studenty. Součástí těchto aktivit může být široká škála činností, jako jsou sportovní týmy, hudební soubory, dramatický klub, vědecké kroužky, výtvarné dílny, debatní týmy a mnoho dalších. Hlavním cílem školních extrakurikulárních aktivit je poskytnout studentům příležitost prozkoumat své zájmy, rozvíjet dovednosti mimo běžné vyučování a budovat silné vztahy s vrstevníky a učiteli. Tyto aktivity

umožňují studentům zapojit se do různých činností podle svých zájmů a schopností, což přispívá k jejich celkovému rozvoji a pohodě (Janský, 2014).

Tyto aktivity mohou také pomoci studentům vybudovat sebedůvěru, vedení a týmové dovednosti. Účast v těchto aktivitách může posilovat pocit sounáležitosti se školou a podporovat pozitivní vztahy mezi studenty a učiteli, což přispívá k lepšímu školnímu prostředí a kultuře. Důležitou funkcí aktivit je také poskytovat studentům příležitosti k prohloubení svých znalostí a dovedností v konkrétních oblastech zájmu. Tyto aktivity často nabízejí přístup k odborným instruktorům a mentorům, kteří poskytují podporu a vedení v rámci konkrétních aktivit. Školní extrakurikulární aktivity tedy představují důležitou součást vzdělávacího procesu a poskytují studentům rozmanité možnosti pro osobní a akademický rozvoj. Podporují celkový rozvoj studentů a přispívají k rozšíření jejich dovedností, zájmů a možností pro budoucí kariéru a život (Jedlička, 2017).

4.10 Online platformy a digitální zdroje

Online platformy a digitální zdroje mají stále větší vliv na způsob, jakým děti tráví svůj volný čas. Tyto platformy a zdroje nabízejí širokou škálu aktivit a obsahu, které oslovují různé zájmy a věkové skupiny. Mezi nejčastější patří sociální média, online hry, videa na YouTube, streamovací služby, vzdělávací platformy a mnoho dalších. Sociální média jsou jedním z hlavních prvků, které ovlivňují trávení volného času dětí online. Tyto platformy umožňují dětem komunikovat s přáteli, sdílet obsah, sledovat události a získávat informace. Sociální média mohou být zdrojem zábavy a sociální interakce, ale zároveň mohou přinášet rizika, jako je nevhodný obsah, kyberšikana a nadměrné používání (Lazarová, 2008).

Online hry jsou dalším populárním způsobem, jak trávit volný čas online. Tyto hry nabízejí dětem možnost interakce s ostatními hráči, soutěžit, spolupracovat a rozvíjet strategické a motorické dovednosti. Online hry mohou být zábavné a vzdělávací, ale je důležité sledovat čas strávený hraním a zajišťovat, aby byla zachována vyváženost mezi online a offline aktivitami.

Videa na platformě YouTube jsou také velmi populárním zdrojem zábavy pro děti. Děti mohou sledovat různé druhy obsahu, jako jsou hudební videa, tutoriály, animace apod. YouTube poskytuje dětem přístup k široké škále obsahu, ale je důležité monitorovat obsah, který děti sledují, aby se zabránilo vystavení nevhodnému materiálu (Knotová, 2011).

Vzdělávací platformy a digitální zdroje poskytují dětem přístup k učebním materiálům, online kurzům, tutoriálům a dalším vzdělávacím zdrojům. Tyto platformy mohou být

užitečným nástrojem pro podporu učení a rozvoje dětí, ale je důležité vybírat kvalitní a vhodný obsah, který odpovídá věku a zájmům dítěte. Online platformy a digitální zdroje mají velký vliv na trávení volného času dětí. Poskytují dětem širokou škálu možností pro zábavu, učení a sociální interakci, ale je důležité sledovat a omezovat jejich používání, aby byla zachována vyváženost mezi online a offline aktivitami a aby byla chráněna bezpečnost a pohoda dětí (Kaplánek, 2017).

5 Dům dětí a mládeže Vracov

Dům dětí a mládeže Vracov působí od roku 1994 jako příspěvková organizace a jeho zřizovatel je krajský úřad Jihomoravského kraje. DDM organizuje a zajišťuje zájmové aktivity pro děti, mládež, studenty, ale i pro dospělé a další osoby ve spolupráci se školami a dalšími institucemi. Posláním je motivovat účastníky k dalšímu neformálnímu vzdělávání, vést je k účelnému využití svého volného času, rozvíjet jejich osobnost a morální hodnoty. Dlouhodobým cílem organizace je nabídnout všem dětem, mládeži i dospělým širokou nabídku využití volnočasových aktivit, aby rozvíjeli své talenty a zájmy prostřednictvím pořádání pestrých akcí, společenských her, soutěží a prázdninových pobytů (DDM Vracov, 2022).

Cílovou skupinou DDM Vracov jsou všechny věkové kategorie, tzn. děti navštěvující mateřskou školu, základní školu, ale i střední školu. Závisí to dle kroužku, do kterého se zapíší. DDM nabízí i aktivity pro dospělé (DDM Vracov, 2022).

V budově se nachází velká herna, výtvarná místnost, klubovna, kde mají děti k dispozici deskové hry, časopisy a knihy. V prostorách je zrekonstruovaná kuchyňka s jídelnou, která zajišťuje zájmový kroužek vaření a další kulinářské akce a také se využívá při zajišťování stravy při příměstských táborech a dalších akcích. Součástí DDM je ve dvoře další budova se 3 velkými ložnicemi, které poskytují kvalitní zázemí zhruba pro 50 osob. Chloubou DDM je nově zrekonstruovaná velká zahrada s dětským hřištěm, pískovištěm, pingpongovým stolem, velkým ohništěm a lavičkami (DDM Vracov, 2023).

Činnost DDM zabezpečují 4 interní pedagogové volného času, 2 nepedagogičtí pracovníci na částečné úvazky (uklízečka a účetní) a externí pracovníci.

Většina zájmových aktivit probíhá v prostorách DDM, jde zejména o společenskovední a kreativní aktivity. Sportovní a pohybové aktivity probíhají v sousedící budově, což je sportovní hala a sportovní hřiště (DDM Vracov, 2023).

Tabulka 1 Zájmové aktivity DDM Vracov pro děti na rok 2023–2024

TANEČNÍ AKTIVITY		
Název aktivity	Věková skupina	Místo konání
Aerobik přípravka	od 5 let	Sportovní hala
Aerobik soutěžní přípravka	od 5 let	Sportovní hala
Aerobik soutěžní II.	7–10 let	Sportovní hala
Aerobik soutěžní III.	11–14 let	Sportovní hala
Aerobik soutěžní IV.	od 14 let	Sportovní hala
SPORTOVNÍ AKTIVITY		
Florbal	Od 6 let	Sportovní hala
Atletická přípravka	5–11 let	Sportovní hala
Házená přípravka	Od 5 let	Hřiště TJ Sokol
Kopaná děti	6–12 let	Hřiště FC
NERF liga	9–15 let	Sportovní hala
Stolní tenis	6–12 let	Sportovní hala
Vybíjená	Od 6 let	Sportovní hala
SPOLEČENSKÉ AKTIVITY		
Deskové hry	Od 8 let	DDM Vracov
Šachy	Od 8 let	DDM Vracov
Divadelní kroužek	Od 6 let	DDM Vracov
Hravá batolata I.	Maminky s dětmi	DDM Vracov
Hravá batolata II.	Maminky s dětmi	DDM Vracov
Lipinka mladší děti	4–11 let	DDM Vracov
Lipinka starší děti	12–15 let	DDM Vracov
Tajemství přírody	Od 5 let	DDM Vracov
VÝTVARNÉ A KREATIVNÍ AKTIVITY		
Výtvarný kroužek	6–12 let	DDM Vracov
Masterchef (kroužek vaření)	Od 7 let	DDM Vracov
Robotíci I.	6–10 let	DDM Vracov
Robotíci II.	10–14 let	DDM Vracov
T-club	11–15 let	DDM Vracov
HUDEBNÍ AKTIVITY		
Hra na kytaru	6–15 let	DDM Vracov

Zdroj: DDM Vracov, 2023

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Kvalitativní výzkum

Pomocí kvalitativního výzkumu jsme zjišťovali, jak tráví volný čas děti a mládež v DDM Vracov. V rámci práce byly použity různé metody, které umožnily získat potřebná data a provést analýzu trávení volného času dětí a mládeže ve vybraném domově. Zvláštní pozornost byla věnována etickým aspektům výzkumu, včetně souhlasu účastníků, zachování anonymity a ochrany citlivých informací. Data získaná z výzkumu byla analyzována za použití kvalitativních metod.

6.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem, který práce řešila, bylo zkoumání způsobů trávení volného času dětí v domovech dětí a mládeže ve snaze prozkoumat, jaké aktivity děti provádějí ve svém volném čase a jaký má tento volný čas vliv na jejich celkový rozvoj a pohodu.

Cílem rozhovorů, které byly vedeny s jedním vychovatelem a 4 dětmi z domova, bylo získat hlubší vhled do toho, jak děti tráví svůj volný čas, jaké aktivity je baví a jak tyto aktivity ovlivňují jejich životy. Práce se zaměřila na otázky týkající se konkrétních aktivit, kterým se děti věnují, časového rozvrhu, který na tyto aktivity věnují, a na to, jak se tyto aktivity projevují v jejich chování, emocích a vztazích.

Rozhovory byly zaměřeny na různé aspekty volného času, včetně fyzických aktivit, uměleckých a kreativních činností, vzdělávacích a sociálních aktivit. Zároveň bylo zkoumáno, zda jsou děti v těchto aktivitách podporovány výchovnými pracovníky, jaké jsou případné překážky a omezení ve volném čase dětí v domovech dětí a mládeže a jaký dopad má volný čas na jejich celkový rozvoj a pohodu.

Vlastní výzkumný problém se soustředil na to, jaké jsou přínosy a rizika různých aktivit ve volném čase dětí v domovech dětí a mládeže a jak je možné tyto aktivity lépe podporovat a řídit ve prospěch dětí. Cílem práce bylo poskytnout ucelený pohled na význam volného času pro děti v této specifické kontextuální situaci a identifikovat možnosti pro zlepšení podpory a péče o děti v tomto ohledu. Cílem rozhovorů bylo získat informace o tom, jaké konkrétní aktivity děti provádějí ve svém volném čase, jaké jsou případné překážky a omezení, kterým děti při svých aktivitách čelí, a jaký je dopad těchto aktivit na jejich životy a celkový rozvoj.

6.2 Výzkumný cíl

Výzkumným cílem práce bylo zkoumat způsob trávení volného času dětí v domovech dětí a mládeže. Výzkum se zaměřil na pochopení toho, jaké aktivity děti provádějí ve svém volném čase a jak tyto aktivity ovlivňují jejich celkový rozvoj a pohodu. Práce si kladla za cíl získat hlubší pochopení toho, jak děti v těchto zařízeních tráví svůj čas mimo školní povinnosti a jaké jsou důsledky těchto aktivit pro jejich psychické, sociální a fyzické blaho. Výzkumný cíl byl zaměřen na poskytnutí uceleného pohledu na význam volného času pro děti v prostředí domovů dětí a mládeže a identifikaci potenciálních zlepšení v podpoře a řízení těchto aktivit ve prospěch dětí. Na základě získaných poznatků a analýz bylo možné navrhnout doporučení a strategie pro efektivní podporu a péči o děti v tomto ohledu.

6.3 Výzkumné otázky

Výzkumnými otázkami práce byly:

VO1: *„Jaké jsou hlavní volnočasové aktivity, kterými se děti a mládež v DDM zabývá, a jak se tyto aktivity liší mezi různými věkovými skupinami?“*

Tato otázka se zaměřila na identifikaci hlavních aktivit, kterými se děti a mládež v DDM zabývají, a na analýzu rozdílů v těchto aktivitách mezi mladšími a staršími věkovými skupinami.

VO2: *„Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující rozhodování dětí a mládeže o tom, jak trávit svůj volný čas v DDM?“*

Tato otázka zkoumala faktory, které ovlivňují rozhodování dětí a mládeže o jejich volnočasových aktivitách v DDM, a analyzovala, jak vnější faktory, jako je rodina a média, a vnitřní faktory, jako je zájem a motivace, mohou hrát roli v tomto procesu.

VO3: *„Jaký je vztah mezi organizovanými a neorganizovanými formami trávení volného času v DDM a rozvojem sociálních dovedností a sebevědomí dětí a mládeže?“*

Tato otázka se zabývala vztahem mezi různými formami trávení volného času v DDM a jejich vlivem na rozvoj sociálních dovedností a sebevědomí u dětí a mládeže.

VO4: „*Jakou roli hraje sociální pedagog v DDM ve formování volnočasových aktivit a podpoře rozvoje dětí a mládeže?*“

Tato otázka zkoumala roli sociálního pedagoga v procesu organizace volnočasových aktivit v DDM a jeho vliv na rozvoj dětí a mládeže.

VO5: „*Jaké jsou hlavní výhody a výzvy spojené s organizací výchovy volného času v objektech, jako jsou DDM, a jaký je jejich dopad na komunitu a rozvoj dětí a mládeže?*“

Tato otázka se věnovala hodnocení výhod a výzev spojených s organizacemi pro výchovu volného času, jako jsou DDM, a analyzovala jejich dopad na komunitu a osobní rozvoj dětí a mládeže.

6.4 Výzkumný vzorek

Výzkum byl realizován formou rozhovorů s 5 participanty. Prvním participantem se stal lokální vychovatel DDM, s jehož pomocí byly vybrány 4 děti, přesněji dva chlapci a dvě dívky. Na základě doporučení vychovatele byly děti obeznámeny o výzkumu a dostaly možnost se rozhovoru zúčastnit. S provedením rozhovorů souhlasily 4 děti a po odevzdání informovaného souhlasu jim byl sdělen termín setkání. Ve výzkumu nejsou uvedena jejich pravá jména, ale smyšlená křestní jména.

Participant č. 1 je vychovatel *Marek*, který se účastnil rozhovoru, má dlouholetou praxi v práci s dětmi v domovech dětí a mládeže. Je vysoce kvalifikovaný s pedagogickým vzděláním a specializací v oblasti dětské psychologie a sociální práce. Má bohaté zkušenosti s poskytováním podpory a péče dětem v náročných životních situacích a je schopen efektivně komunikovat s dětmi různého věku a potřeb. Vychovatel *Marek* je empatický, trpělivý a schopný naslouchat a porozumět potřebám a emocím dětí. Má schopnost vytvářet pozitivní vztahy s dětmi a podporovat jejich osobnostní a sociální rozvoj.

Participant č. 2 je energický sedmiletý kluk jménem *Ondra*, který tráví svůj volný čas v domě dětí a mládeže (DDM) Vracov s velkým nadšením a zvědavostí. Jeho nejoblíbenější aktivitou jsou výtvarné kroužky, kde může dát průchod své kreativitě a fantazii. V rámci těchto kroužků se rád věnuje malování a modelování, což mu umožňuje vyjádřit své myšlenky a pocity skrze barvy a tvary. Kromě výtvarných aktivit má rád i sportovní hry, které se v DDM často pořádají. Fotbal a stolní tenis patří mezi jeho oblíbené, což mu nejen pomáhá v rozvoji fyzické kondice, ale i v budování týmového ducha a přátelství s ostatními dětmi. Jeho záliby odhalují jeho všestranný zájem o svět kolem sebe a touhu učit se nové věci.

Participant č. 3, který se účastnil rozhovoru, je desetiletý chlapec jménem *Tomáš*. Chlapec je aktivní a energický jedinec, který má rád fyzické aktivity a sportovní hry. Je nadaný ve sportech, jako je fotbal a plavání, a rád tráví čas venku, kde si hraje s kamarády. Tomáš má také zájem o kreativní činnosti, jako je kreslení a modelování. Je společenský a rád komunikuje s ostatními. Má přátelskou a pozitivní povahu, která mu pomáhá budovat silné vztahy s vrstevníky a dospělými. Je velmi vytrvalý a odhodlaný, ale občas může být příliš impulzivní a může mít potíže s koncentrací.

Participant č. 4 je třináctiletá dívka jménem *Natálie*. Dívka je introvertní a citlivá, preferuje klidnější aktivity. Má zájem o umění a literaturu a ráda tráví čas čtením a psaním. Je kreativní a imaginativní, má bohatou fantazii s emocionální hloubkou. Má sklon k reflexi a introspekci a často zaujímá pozici pozorovatele ve skupinových situacích. Je inteligentní a schopnou studentkou, která má vysoké akademické ambice a cíle.

Participant č. 5 je devítiletá dívka jménem *Eliška*, která pravidelně navštěvuje Dům dětí a mládeže Vracov, je příkladem dětské radosti a zvědavosti. Její největší vášní je taneční kroužek, kde dokáže uplatnit svůj rytmický talent a lásku k hudbě. Tancem vyjadřuje své emoce a příběhy, které si vymýšlí, a stává se pro ni oknem do světa fantazie a kreativity. Vedle tance projevuje silný zájem o ekologii a přírodu, což ji vedlo k účasti v ekologickém kroužku, kde se učí o ochraně životního prostředí a udržitelnosti. Své znalosti pak ráda sdílí s rodinou a přáteli, čímž ukazuje své vůdčí schopnosti a touhu inspirovat ostatní k lepší péči o planetu. Eliška je také oblíbenou účastnicí výtvarných soutěží, kde může kombinovat svou kreativitu s láskou k přírodě tím, že tvoří obrázky inspirované životním prostředím. Její aktivní účast v DDM Vracov odhaluje její mnohostranné zájmy a schopnost najít radost a učení v různých formách aktivit.

Tabulka 2 Charakteristika participantů

Číslo participanta	Pseudonym	Věk	Pohlaví
Participant č. 1	Marek	36 let	muž
Participant č. 2	Ondra	7 let	chlapec
Participant č. 3	Tomáš	10 let	chlapec
Participant č. 4	Natálie	13 let	dívka
Participant č. 5	Eliška	9 let	dívka

Zdroj: Vlastní zpracování

6.5 Metoda sběru dat

Metodou sběru dat byly polostrukturované rozhovory, které byly realizovány formou online videokonference prostřednictvím počítače s kamerou. Organizace a logistika zajištění a realizace všech pěti rozhovorů začala formou přípravy seznamu otázek a tematického rámce, který měl být pokryt v průběhu rozhovorů. Vychovatel byl informován o průběhu a cílech rozhovorů a souhlasil s jejich účastí. Děti, se kterými byly rozhovory vedeny, byly také informovány o průběhu a povaze rozhovorů a o ochraně jejich anonymity. Před zahájením rozhovoru se výzkumník ujistil, že děti získaly souhlas od svých zákonných zástupců. Děti byly připojeny ke konferenci prostřednictvím online platformy, která byla předem vybrána pro svou spolehlivost a snadné použití. Předem bylo ověřeno, že všech 5 participantů (vychovatel a 4 děti) má stabilní internetové připojení a přístup k počítači s kamerou. Rozhovory byly zaznamenávány na záznamník, abychom docílili přesné transkripce a odpovědí participantů.

6.6 Etický rozměr výzkumu

Důležitým hlediskem bylo poskytnutí adekvátního informovaného souhlasu (viz Příloha č. 1). Před provedením rozhovorů byly účastníkům poskytnuty dostatečné informace o účelu a průběhu rozhovorů, o možnosti odmítnutí účasti či zastavení rozhovoru a o zpracování získaných dat. Při provádění rozhovorů s dětmi, zejména s ohledem na jejich nízký věk, je zásadní dodržovat vysoké etické standardy a zajistit ochranu jejich práv a pohody. Existuje několik klíčových etických aspektů, které je nutné vzít v úvahu.

Prvním aspektem je respekt k autonomii dětí. Je důležité připomenout, že děti mají právo na své vlastní názory, postoje a rozhodnutí. Respektujeme dětskou volbu spoluúčasti či odmítnutí účasti na rozhovoru. Další důležitý aspekt bylo zachování důvěrnosti a ochrana osobních údajů dětí. Bylo nezbytné zajistit, aby byla zachována anonymita účastníků rozhovorů a aby nebyly zveřejněny jejich osobní údaje bez jejich souhlasu. Na základě toho byla záměrně upravena křestní jména participantů za jiná jména, která si výzkumník zvolil. Věk a pohlaví participantů byly ve výzkumu zachovány. Zpracování dat bylo provedeno v souladu s platnými zákony a předpisy ochrany osobních údajů. Při provádění rozhovorů s dětmi byla věnována zvláštní pozornost jejich zranitelnosti a ochraně jejich práv a pohody.

Významným aspektem bylo také dodržet princip dobrovolnosti a absence nátlaku. Dětem byla dána možnost svobodného rozhodnutí o účasti na rozhovoru, přičemž nebyly

vystaveny žádné formě nátlaku či manipulace. Bylo nutné vytvořit prostředí, ve kterém se děti cítily pohodlně a bezpečně.

6.7 Proces zpracování dat

V den konání rozhovorů byl vytvořen harmonogram, který zahrnoval časový plán pro každý rozhovor, včetně času pro úvodní představení, samotný průběh rozhovoru a čas na uzavření. Otázky byly kladeny postupně a vychovatel i děti měli dostatek prostoru k vyjádření svých názorů a zkušeností. Během rozhovorů bylo zajištěno, že se participanti cítili pohodlně a mohli otevřeně komunikovat. Schůzka s participanty byla pečlivě plánována a koordinována tak, aby zabezpečila účinný průběh a získání co nejrelevantnějších dat. Před samotnými rozhovory byla také provedena technická zkouška s každým účastníkem, aby byla zkontrolována správná funkce technického vybavení a připojení.

Po skončení rozhovorů byly poznámky a záznamy z rozhovorů uloženy a přepsány do textové formy. K transkripci rozhovorů byl využit Microsoft Word, který vygeneroval doslovný přepis po vložení všech záznamů z rozhovoru v souboru mp3. U jednotlivých prepisů bylo důležité zachovat je odděleně a identifikovat, které poznámky patří ke kterému účastníkovi. Součástí tohoto procesu byla při transkripci provedena kontrola správnosti, aby byly texty srozumitelné a dobře čitelné. Získané informace byly následně zpracovány a použity k dosažení stanovených výzkumných cílů a formulování závěrů a doporučení.

Následujícím krokem byly data analyzována s důrazem na identifikaci klíčových témat, vzorců a vzájemných vztahů v odpovědích vychovatele a dětí. Proces analýzy textových dat zahrnoval čtení a opakované procházení prepisů a záznamů z rozhovorů s cílem identifikovat klíčové téma, vzory, trendy a vztahy. Během analýzy byly identifikovány klíčové informace a relevantní citace, které byly následně použity k odpovědím na výzkumné otázky. Analýza záznamů byla klíčovým krokem výzkumného procesu, který umožnil extrahovat hlubší pochopení tématu, identifikovat vzory a témata v datech a vyvodit závěry. Na základě analýzy dat byly výsledky výzkumu shrnuty a interpretovány. Výsledky rozhovorů byly následně interpretovány a byly použity k formulaci závěrů a doporučení, které by mohly být relevantní pro praxi v oblasti péče o děti v domovech dětí a mládeže. Na konci každého rozhovoru byla provedena diskuse o nalezených vzorcích a souvislostech v rámci tématu trávení volného času dětí a mládeže ve vybraném domově.

6.8 Analýza a vyhodnocení získaných dat

Tato část se zaměřuje na vyhodnocení rozhovorů s jednotlivými participanty. Vyhodnocení poslouží výzkumu jako krok k hlubšímu porozumění participanta v procesu zpracování dat.

Vyhodnocení rozhovoru s participantem č. 1

Rozhovor s vychovatelem *Markem* poskytl důležité informace o tom, jak jsou v domově volnočasové aktivity organizovány a jaký vliv mají na rozvoj dětí a mládeže. Z odpovědí Marka vyplývá, že v domově jsou k dispozici různé aktivity, které jsou přizpůsobeny věku, zájmům a potřebám dětí a mládeže. Aktivity zahrnují sportovní aktivity, umělecké činnosti, vzdělávací programy a společenské akce. Sociální pedagog hraje klíčovou roli v plánování a organizaci těchto aktivit a poskytuje individuální podporu dětem. Z výsledků rozhovoru lze také vyčíst, že rozhodování Ondry o tom, jak trávit svůj volný čas, je ovlivněno jak vnitřními, tak vnějšími faktory. Obecně se děti a mládež rozhodují na základě svých vlastních zájmů a potřeb, ale jsou také ovlivňovány prostředím, rodinou, vrstevníky a masmédií. Organizace volnočasových aktivit v domově hraje důležitou roli v podpoře rozvoje dětí a mládeže. Je důležité nejen poskytovat širokou škálu aktivit, ale také se zaměřit na individuální potřeby a zájmy každého dítěte, aby mohlo naplno rozvíjet svůj potenciál.

Vyhodnocení rozhovoru s participant č. 2

Rozhovor s *Ondrou* odhaluje několik důležitých aspektů týkajících se volnočasových aktivit a osobních preferencí sedmiletého chlapce. Zatímco Ondra se aktivně účastní sportovních kroužků, jako je florbal, a plánuje se zapojit i do fotbalu, zdá se, že jeho zájem o sport není primárně poháněn vlastní vášní, ale spíše přáním jeho otce, aby z něj byl sportovec. Tato situace naznačuje, že rozhodování o volnočasových aktivitách dětí může být významně ovlivněno rodinnými očekáváními nebo ambicemi rodičů. Navzdory chlapcovy účasti na sportovních kroužcích vyplývá z rozhovoru, že by jeho zájmy mohly být rozmanitější. Například projevil zájem o kroužek NERF, což ukazuje na jeho touhu po různorodějších aktivitách, které by lépe odrážely jeho osobní preference a zájmy. Bohužel střet s jinými závazky a rodinným plánováním mu v tomto případě brání. Z rozhovoru je dále patrné, že Ondra tráví čas i jinými aktivitami než sportem, například tvořením, hraním si s kamarády nebo pomocí rodině. Jeho volný čas je tak poměrně vyvážený mezi fyzickou aktivitu, sociální interakce a klidové činnosti. Rozhovor také naznačuje, že Ondra má silné sociální vazby, což je důležité pro jeho sociální rozvoj. Má mnoho kamarádů ve svých kroužcích a jeho nejlepší přítel je o dva roky mladší. To ukazuje na jeho schopnost navazovat přátelství s různými dětmi, což je pozitivní pro jeho

sociální dovednosti. Rozhovor odráží dynamiku mezi rodinnými očekáváními a osobními zájmy dítěte. Přestože se Ondra snaží vyhovět přání svého otce a účastnit se sportovních aktivit, je důležité podporovat jeho osobní zájmy a individuální potřeby a rozvíjet jeho další dovednosti a představitivost. Rozhovor poukazuje na význam rovnováhy mezi strukturovanými aktivitami a volným časem, který umožňuje dětem prozkoumávat vlastní zájmy a rozvíjet se celkově.

Vyhodnocení rozhovoru s participantem č. 3

Rozhovor s *Tomášem* poskytl hluboký pohled na jeho zkušenosti s volnočasovými aktivitami v domově a na jeho osobní rozvoj. Tomáš je aktivní a energický jedinec, otevřeně sdílel své zkušenosti s různými formami trávení volného času. Jeho záliba ve sportu a kreativních aktivitách jasně ukázala rozmanitost jeho zájmů a schopnost adaptace na různé aktivity. Je zřejmé, že si užívá společnost svých kamarádů a společně s nimi si vymýšlí nové zážitky. Tato sociální interakce je pro něj důležitá a pomáhá mu rozvíjet se v komunitě. Kamarádi Tomáše přinášejí další rozměr jeho volnočasovým aktivitám a obohacují jeho zkušenosti. Jejich vliv na něj je evidentní, protože společně objevují nové aktivity a podporují se navzájem. Organizované aktivity v domově mu poskytují strukturu a možnost učit se novým věcem v rámci programů, což pomáhá posilovat jeho dovednosti a sebevědomí. Neorganizované aktivity mu zase umožňují svobodně projevit svou kreativitu a samostatnost. Obě formy trávení volného času doplňují a podporují jeho osobní rozvoj. Role sociálních pedagogů je v domově důležitá. Pomáhají mu při řešení problémů, poskytují podporu a inspiraci. Jsou důležitými průvodci a mentory pro děti. V neposlední řadě je zde také důležitá role domova v komunitě. Poskytuje bezpečné a podpůrné prostředí, kde se děti mohou učit, růst a rozvíjet se nejen jako jedinci, ale i jako součást širší komunity. Z rozhovoru lze vyčíst, že domov hraje klíčovou roli v osobním rozvoji tohoto chlapce. Poskytuje mu možnosti objevovat své zájmy, rozvíjet dovednosti a budovat vztahy s ostatními. Jeho zkušenosti naznačují pozitivní dopad domova na rozvoj dětí a potvrzují důležitost podpory kamarádů a pracovníků v domově.

Vyhodnocení rozhovoru s participantem č. 4

Rozhovor s *Natálií* přinesl vhled do světa introvertního a citlivého jedince s vášní pro umění a literaturu. Trináctiletá dívka se otevřeně podělila o své zájmy a ambice, což umožňuje lépe porozumět tomu, jaké aktivity ji naplňují a jaké vlivy ovlivňují její osobní rozvoj. Je zřejmé, že umění a literatura hrají v jejím životě klíčovou roli. Tyto aktivity jí nejenom poskytují zábavu, ale také jí umožňují vyjádřit své myšlenky, emoce a kreativitu. Její zájem o literaturu a psaní jasně ukazuje na její bohatou fantazii a schopnost introspekce. Tyto aktivity nejenom posilují její umělecké dovednosti, ale také přispívají k jejímu osobnímu rozvoji tím, že jí

podporují v sebepoznání a vyjadřování. Z rozhovoru je patrné, že Natálie preferuje klidnější aktivity, zejména nejvíce ji oslovilo spisovatelství. Přesto však nachází prostor pro sociální interakce a sdílení svých zájmů s ostatními ve skupinových aktivitách v domově. Její schopnost reflexe a pozorování jí umožňuje vnímat svou roli v těchto aktivitách jako cennou a přínosnou. Důležitou roli v rozvoji jejích uměleckých aktivit spatřuje u sociálních pedagogů, kteří jí poskytují podporu a inspiraci. Jejich role jako mentoři a průvodci ji motivuje a povzbuzuje k dalšímu rozvoji svého umění. Umělecké aktivity v domově mají pro Natálii velký význam. Poskytují jí prostor k vyjádření a rozvoji svých uměleckých dovedností, zároveň jí pomáhají ve vývoji osobního sebepoznání a sebeprosazení. Její umělecká práce také přispívá k tvorbě podpůrné komunity a obohacuje prostředí domova.

Vyhodnocení rozhovoru s participantem č. 5

Rozhovor s *Eliškou* poskytl pohled na její život, zájmy a volnočasové aktivity. Skrze jednoduché a milé otázky jsme se dozvěděli, že devítiletá Eliška má ráda balet a kreslení, což naznačuje její sklony k uměleckým a kreativním činnostem. Její láska k baletu a detailní popis toho, co ji na této aktivitě baví, jako jsou nové tance a baletní šaty, odhaluje její vášeň pro tento druh umění. Eliška by ráda zkusila podobné taneční aktivity v domově v podobě aerobiku, jelikož se aktivita nejvíce podobá baletu. Zároveň kreslení zvířátek a přírody odráží její lásku k přírodě a možná i jemný senzitivní vztah k životnímu prostředí. Eliška také hovořila o svém přátelství s Aničkou, což ukazuje na důležitost sociálních vazeb v jejím životě. Jejich společné aktivity, jakými jsou hry v parku nebo návštěvy baletu, poukazují na aktivní a zdravý způsob trávení volného času, který podporuje fyzický pohyb a kreativitu. Zajímavým aspektem rozhovoru byla také její láska k vaření s maminkou, což naznačuje její zájem o rodinné tradice a kulturu pečení. Její vyjádření radosti z pečení a společně stráveného času v kuchyni ukazuje na silnou rodinnou soudržnost a předávání zkušeností mezi generacemi. Eliščiny odpovědi na otázky o jejích oblíbených televizních pořadech, filmech a knihách odkrývají její dětskou nevinost a radost z jednoduchých radostí, jako jsou pohádky a příběhy o zvířatech. To, společně s jejím snem o výstavě vlastních kreseb, odhaluje hlubokou imaginaci a touhu po sebevyjádření.

6.9 Výsledek výzkumu

Podkladem pro odpovědi na výzkumné otázky se staly rozhovory se všemi 5 respondenty.

VO1: „*Jaké jsou hlavní volnočasové aktivity, kterými se děti a mládež v DDM zabývá, a jak se tyto aktivity liší mezi různými věkovými skupinami?*“

Odpověď: Hlavní volnočasové aktivity zahrnují širokou škálu zájmů od sportovních aktivit, přes umělecké a kreativní činnosti, až po vzdělávací programy a společenské akce. Rozdíly mezi věkovými skupinami jsou zřejmé, kde mladší děti upřednostňují různorodé hry a jednodušší činnosti, zdánlivě kvůli nedostatečným zkušenostem a znalostem, jako tomu bylo u Ondry: „*Chodím na hřiště sám do Skoronic... Rád doma vyrábím. Pomáhám mámě vařit. Potom na Lukách pomáhám strejdovi v pokladně,*“ a u Elišky: „*Tak venku se snažím být s Aničkou, rády chodíme do parku a nejraději máme skákání přes švihadlo nebo hrajeme na hřišti, hodně rádi hrajeme na schovávanou.*“ Obě mladší děti s přibývajícím věkem mohou najít zálibu v jiných aktivitách, ale teď jsou jejich aktivity převážně venku a nejlépe ve společnosti kamarádů a rodiny. S tím rozdílem, že Ondra tráví většinu času v rodinném prostředí s domácím mazlíčkem: „*Babička má psa a já si s ním vždycky hraju na zahradě, no a pak si spolu vykládáme nebo si hraju na počítači,*“ – zatímco Eliška tráví čas taky v přítomnosti rodinného příslušníka, ale s odlišným záměrem: „*Když mám volno, tak čtu knížky nebo pomáhám mamince v kuchyni. Mamka sice pracuje dlouho, ale když se večer vrátí, tak se snaží být s námi. Nejraději s ní pečou, ať je to obyčejný perník nebo bábovku, hlavně, že to děláme spolu. Je to pěkné, když mě mamka nechá válet těsto anebo cítit, jak to voní, když se to peče v troubě, ale né moc dlouho, jinak se to spálí.*“

Zatímco starší děti jako Natálie se častěji věnují organizovaným a specializovanějším zájmům: „*Já nejraději trávím čas v klidu, obvykle s knihou nebo psaním. Miluju umění a literaturu, takže strávení času s knihou je pro mě ideální způsob relaxace. Také ráda kreslím a maluji, občas si udělám vlastní malý umělecký koutek a věnuji se svým projektům.*“

Tomáš také věnuje velkou část volného času organizované formě, ale vyhledává i uvolněnější aktivity: „*Nejraději jezdím na kole nebo si tvořím, různě si kreslím a tak.*“

Vychovatel Marek na otázku odpověděl: „*Mezi nejběžnější aktivity patří sportovní aktivity, jako je fotbal, basketbal, plavání nebo jóga, které jsou populární zejména u mladších dětí. Starší děti a mládež se často věnují kreativním činnostem, jako je malování, keramika,*

hudba nebo divadelní představení. Dále jsou populární i různé společenské hry, výlety do přírody, vzdělávací workshopy nebo různé kulturní akce, jako jsou koncerty nebo divadelní představení.“ A k otázce, jak se liší aktivity mezi mladšími a staršími dětmi, doplnil: „Hlavní cíle našich volnočasových aktivit zahrnují podporu osobnostního a sociálního rozvoje dětí, posílení jejich sebevědomí a sebeúcty, rozvoj komunikačních a týmových dovedností, podporu kreativity a inovace a vytváření pozitivního prostředí pro učení a růst. Tyto cíle se mohou lišit v závislosti na věku dětí a jejich individuálních potřebách a zájmech.“

VO2: *„Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující rozhodování dětí a mládeže o tom, jak trávit svůj volný čas v DDM?“*

Odpověď: Rozhodování dětí a mládeže o tom, jak trávit volný čas, je ovlivněno kombinací vnitřních motivací a vnějších faktorů, jako je rodina, vrstevníci, dostupnost aktivit v DDM anebo vliv masmédií. V odpovědích Ondry, Tomáše a Elišky lze vyčíst, že podpora a povzbuzení od rodiny a kamarádů jim dodávají jistotu a motivaci pokračovat a rozvíjet své zájmy. U Marka byla odpověď z obecného pohledu na děti, které navštěvují DDM.

Hlavními faktory, které ovlivňují rozhodování Elišky, jsou převážně vnější: *„Ano, rády spolu chodíme do parku nebo si hrajeme u mě doma.“* Eliška se zároveň při volbě nové aktivity ohlíží na názor její matky a na časový harmonogram aktivity. Oba faktory brání Elišce v naplnění jejího osobního zájmu: *„Ráda bych se naučila jezdit na koni. To by byl můj sen. Ale zatím to není možné, protože lekce jsou ve středu a já jsem dlouho ve škole a jakmile je tma, tak mi to mamka nedovolí – jezdit ze stáji v noci. Takže musím ještě chvíli počkat, ale věřím, že se mi moje přání splní.“* Myslím si, že ještě nemá přehled o fungování okolního světa, než je její domov a škola, protože se nechá rychle ovlivnit staršími osobami nebo podplatit vnější motivací, jako jsou sladké odměny. Jde vidět starost její matky o pozdní příchod domů nebo pobyt venku o samotě. Elišce to vadí, ale v budoucnu ji možná napadne příčina starosti její matky. Podle mě její starost vychází z obavy zapletení se s nevhodnými a společensky nežádoucími lidmi v okolí, např. lidi pod vlivem alkoholu nebo bez domova. Věk a zkušenosti hrají velkou roli v její volbě jezdit na koni a její sen se tak může brzo splnit.

U Natálie převažují vnitřní faktory, ale volbu daných volnočasových aktivit měli za příčinu její vrstevníci: *„Myslím si, že to byly hlavně moje holky ze školy. Když jsem u nich viděla, jak si povídají o knihách, které přečtly nebo budou číst, tak to ve mně vzbudilo zájem zjistit víc o počátku než číst stránku po stránce. Zajímalo mě, kde autoři vzali inspiraci, jak se*

kniha píše a z čeho se skládá, a tak jsem začala psát svoje vlastní myšlenky a pocity a stalo se z toho moje hobby. “

Tomáš vnímá prostředí DDM jako rodinné: *„Tvoříme tu velkou rodinu, kde se cítím jako doma.“* Vliv na jeho rozhodnutí vychází z kolektivní interakce mezi vrstevníky: *„Díky sportu se snadno spřátelím, protože kluci ve fotbale jsou skvělí. A když si tvořím a nic mě nenapadá, najdu téma i s jinými a děláme na tom spolu,“* – a prostředí, ve kterém se aktivita realizuje: *„Určitě mě motivuje to prostředí, že jsem na hřišti s kluky. No a celkově ta podpora, co dostávám od rodičů, ale i od ostatních.“*

Ondra se cítí spokojený ve sportovních aktivitách, byť byly tyto aktivity vybrány jeho rodiči a brání mu ve volbě jiné aktivity: *„Ne táta, protože chce, aby sem byl sportovec... nejsem hloupý.“* Jeho zájem o kroužek NERF byl potlačen vlivem svých rodičů a musel se podřídit jejich rozhodnutí k volbě nové aktivity v podobě fotbalu: *„Chtěl jsem chodit do NERFU, ale nešlo to.“* Stejně jako u předchozího mladšího účastníka i Ondra kvůli svému nízkému věku dokáže spatřit možné nebezpečí a následky svého rozhodnutí, proto je tolik ovlivňován svými rodiči, kteří naopak nemají víru ve svém dítěti, že se dokáže osamostatnit.

Vychovatel Marek k otázce popisuje význam prostředí a motivace: *„Děti se často rozhodují na základě toho, co je baví a co je naplňuje... prostředí domova dětí a mládeže hraje klíčovou roli v rozhodování ohledně volnočasových aktivitách.“* Dle jeho slov existuje mnoho faktorů od vlivu prostředí po vliv masmédií, které mohou ovlivnit trávení volného času dítěte a jeho osobní růst v rámci pořádání aktivit v DDM a v přirozeném prostředí, jako je rodina.

VO3: *„Jaký je vztah mezi organizovanými a neorganizovanými formami trávení volného času v DDM a rozvojem sociálních dovedností a sebevědomí dětí a mládeže?“*

Odpověď: Organizované aktivity nabízejí strukturované prostředí pro rozvoj konkrétních dovedností a sebevědomí, zatímco neorganizované aktivity poskytují dětem a mládeži svobodu projevu a kreativity. Především u Elišky mají velký význam neorganizované aktivity: *„Ano, chodím na balet a ráda kreslím... Nejvíce mám ráda výtvarný kroužek, protože tam můžu kreslit a tvořit.“* Eliška si vybudovala zájem v kreslení a k tanci, který se přesunul do uměleckých organizovaných aktivit. Lze říct, že tancem uspokojuje svou sociální potřebu, kdežto kreslení uspokojuje její potřebu odpočinku. Mezi oběma formami aktivity existuje rovnováha, která Elišce prospívá v její psychické i fyzické zdatnosti: *„Ano, moc ráda čtu knihy o dobrodružstvích, a tak běžně o životě, třeba teď čtu deník Deset, to je prostě o dívce, které je deset, a má to zajímavý příběh.“*

U Natálie převládá význam organizovaných aktivit: „*Myslím si, že moje umělecké aktivity v domově hrály klíčovou roli v rozvoji mé kreativity a osobního růstu.*“ Oba typy aktivit se navzájem doplňují a přispívají k rozvoji sociálních dovedností, jako je komunikace, týmová práce a řešení konfliktů: „*Spolupráce s ostatními dětmi je pro mě velmi inspirativní. Mám možnost vidět jejich různé pohledy a přístupy k umělecké tvorbě, což mi pomáhá rozšiřovat své obzory a inspiruje mě k novým nápadům. Je skvělé sdílet své myšlenky a nápady s ostatními a pracovat společně na vytváření něčeho krásného.*“

Tomáš odpověděl na otázku: „*Učím se nové věci v organizovaných, je tam vše časově naplánované a líbí se mi rozvrh. Ale mám větší svobodu v těch, kde ta organizace tam není.*“

Ondra má větší vztah k neorganizovaným aktivitám, které uspokojují jeho potřebu se socializovat a navazovat kontakt s vrstevníky, zároveň aktivity prospívají v rozvoji osobnosti: „*Protože tam mám spoustu kamarádů a můžu se jít vyvětrat... můžu tam si hrát a běhat.*“ Jeho vztah k organizovaným aktivitám je slabý kvůli očekávání jeho otce, i přesto vidí Ondra v organizovaných aktivitách možnost se rozvíjet po fyzické stránce a udržet si přátelské vztahy s dalšími účastníky aktivity: „*Chci se zlepšovat a užít si spoustu zábavy s kamarády.*“

Marek hovoří o neexistující rovnováze mezi dvěma formami volnočasových aktivit, ale o individuální povaze účastníků. Podle vychovatele DDM podporuje děti i jejich rodinu k zapojení do výchovného procesu ke kvalitnímu trávení volného času: „*V domově existuje rovnováha mezi organizovanými a neorganizovanými formami trávení volného času... Dále se snažíme vytvářet prostředí, které podporuje rodinnou participaci a zapojení do aktivit v domově.*“ Marek vidí hrozbu organizovaných aktivit v technologickém pokroku. Podle něho velmi ovlivňují postoje a názory dětí na normální život, tedy neorganizované trávení volného času. Ubírají jim čas strávený venku anebo s vrstevníky – a podle Marka by se měla najít rovnováha mezi časem stráveným v digitálním světě a v reálném světě: „*Využívání technologií ve volnočasových aktivitách dětí je důležité, ale zároveň se snažíme najít rovnováhu mezi digitálními a tradičními formami zábavy a učení... Proto organizujeme různorodé aktivity, které zahrnují jak tradiční, tak moderní prvky, a snažíme se podporovat uvědomělé a vyvážené používání technologií.*“

VO4: „*Jakou roli hraje sociální pedagog v DDM ve formování volnočasových aktivit a podpoře rozvoje dětí a mládeže?*“

Odpověď: Touto otázkou jsme zjistili, zda děti mají zkušenosti s činností sociálního pedagoga. Tomáš a Natálie dokázali pohovořit o existenci profese sociálního pedagoga a jak se jim zdá

sociální pedagog užitečný pro sebe a pro ostatní děti. Z odpovědí vyplynulo, že sociální pedagogové jsou pro děti mentory a důvěrnými poradci, kteří pomáhají identifikovat a rozvíjet jejich zájmy a dovednosti.

Natalie uvádí, že má zkušenosti se sociálním pedagogem ze školy: *„U nás ve škole máme jednu, má kabinet vedle naší tělocvikářky.“* Podle ní sociální pedagogové hrají významnou roli v motivaci dětí a mládeže k účasti na volnočasových aktivitách, jak řekl participant č. 4: *„Jsou schopni mě poslouchat a porozumět mým potřebám. Umí mi poradit a nabídnout mi pomoc při mojí tvůrčí práci. Umí děti motivovat do práce, jsou to lidé, kteří nás podporují a povzbuzují, abychom pokračovali ve své kariéře, kterou jsme našli, u mě je to umělecká kariéra.“*

Tomáš zná sociálního pedagoga v pozici mentora volnočasové aktivity: *„Jo, něco jako naše učitelka v kroužku.“* Podle něho poskytují podporu a vedení, zároveň organizují a koordinují různé programy a akce: *„Tak pomáhá s akcemi a jsou tu pro mě, když potřebuju poradit. Umí vytvořit dobré hry na dané téma, tak se s ním umíme pobavit.“*

Marek dokázal na otázku nejvíce odpovědět díky bohatým zkušenostem a znalostem v oblasti pedagogiky volného času a sociální pedagogiky. Marek zmínil sociální pedagogy jako klíčové postavy ve formování osobnosti dítěte a ve výchově ve volném čase: *„Sociální pedagog hraje klíčovou roli ve formování volnočasových aktivit a podpoře rozvoje dětí a mládeže. Spolupracuje s vychovateli a dalšími pracovníky na plánování a organizaci aktivit, které jsou přizpůsobeny individuálním potřebám a zájmům dětí.“* Marek zmiňuje činnosti pedagogických pracovníků DDM jako důležitý faktor pro rozvoj zdravé osobnosti dětí a mládeže, mezi které můžeme zahrnout i základní činnosti sociálního pedagoga: *„Snažíme se vytvářet prostředí, které je podnětné a podporující pro všechny děti, aby se cítily bezpečně a mohly se plně rozvíjet, například formou vytváření prostředí, které podporuje různé zájmy a potřeby dětí, a poskytování přístupu k široké škále aktivit a zdrojů. Dále se snažíme vytvářet pozitivní vztahy mezi dětmi a personálem, aby se cítily podporovány a oceněny ve svých úsilích.“*

VO5: *„Jaké jsou hlavní výhody a výzvy spojené s organizací výchovy volného času v objektech, jako jsou DDM, a jaký je jejich dopad na komunitu a rozvoj dětí a mládeže?“*

Odpověď: Mezi hlavní výhody patří podpora osobního a sociálního rozvoje dětí a mládeže, poskytování bezpečného prostředí pro trávení volného času a možnost účasti na rozmanitých aktivitách. Na tuto otázku dokázali odpovědět všichni participanté.

Organizace jako DDM má významný dopad na komunitu tím, že podporují integraci, podporují zdravý životní styl a přispívají k celkovému rozvoji mladé generace. Pohled na výhody a výzvy z perspektivy dětí se o tolik neliší.

Eliška odpověděla: „*Tato instituce mi poskytuje příležitost setkávat se s dalšími lidmi, sdílet své zájmy a rozvíjet své dovednosti...*“ Naopak jako výzvu vidí v možnosti podpořit jedince v uměleckých aktivitách: „*Mít i nadále možnost se podílet na různých uměleckých projektech a aktivitách.*“

Natálie mi sdělila, že její práce v DDM prospívá kulturním hodnotám komunity. Je přesvědčená, že aktivity jí pomůžou v osobním růstu: „*Myslím si, že moje aktivity v domově mohou přispět k tvorbě komunity prostřednictvím sdílení uměleckých a literárních zájmů. Moje práce může inspirovat ostatní k vytváření a sdílení svých vlastních uměleckých děl. Také si myslím, že moje aktivita může přispět k mému osobnímu rozvoji tím, že mi umožňuje vyjádřit svou kreativitu a sdílet své myšlenky s ostatními.*“ Zároveň vidí DDM jako bezpečné a inspirativní místo, kde se může zlepšovat ve svých schopnostech, které by jinde nedokázala budovat. DDM je pro ni tolik vzácný, protože jí pomůže najít cestu ke pracovnímu a vzdělávacímu úspěchu a k budování nových vztahů v komunitě: „*Domov pro mě představuje bezpečný a podpůrný prostředí, kde mohu svobodně vyjádřit své myšlenky a pocity skrze umění a literaturu. Tato instituce mi poskytuje příležitost setkávat se s dalšími dětmi, sdílet své zájmy a rozvíjet své dovednosti. Domov mi také pomáhá v osobním růstu a sebevzdělávání, což je pro mě velmi cenné.*“

Jako výzvu pro organizaci Tomáš vidí v možnostech cestování a návštěvy kulturních památek: „*Bylo by super, kdybychom měli více výletů do přírody nebo na zajímavá místa. Možná bychom mohli mít více projektů, kde bychom mohli něco vytvářet a pak to třeba vystavovat nebo prodávat. To by bylo cool.*“ Tady by si DDM mohl vzít z Tomášovy odpovědi nápad nebo inspiraci zavést do svého programu návštěvy kulturních a přírodních památek. Tyto návštěvy pomůžou dětem nejen v rozvoji intelektuálních schopností a uspokojení jejich zájmových potřeb, ale také kulturním institucím, jako jsou např. muzea, divadla, hrady a zámky, které by uvítaly velkou návštěvnost a získání reputace. Podobné akce a projekty vytvoří pro děti příjemný zážitek, který mohou propagovat ostatním v komunitě a tím si DDM získá důvěru komunity.

Ondra sice přímo na výzkumnou otázku neodpověděl, lze však z jeho odpovědí vyčíst, že si přeje změnit časový harmonogram aktivit v DDM: „*Protože ten NERF je ve středu, a to máme vždy cvičení ve florbale.*“ Na otázku, zda by chtěl něco změnit, v závěru rozhovoru odpověděl: „*Asi nic,*“ – z čehož předpokládám, že instituce působí na něho neutrálně a Ondra

zatím nenašel nevýhody nebo výzvy. Ondra si není ještě stoprocentně jistý, zda by chtěl něco v domově změnit. V potaz můžeme vzít i Ondrův věk, jelikož 7 let je spodní hranice některých sportovních aktivit pro účast na kroužku, mladší děti si už dokážou vytvořit vlastní obraz ideální aktivity, ale kvůli nízkému věku nemá jejich hlas a názor takovou váhu jako názory starších dětí, ke kterým vzhlíží a přizpůsobují se jim. Možná se odpověď změní, až Ondra stráví delší čas v domově a lépe pozná své potřeby.

Marek uvedl, že hlavní výzvy zahrnují zajištění dostatečných zdrojů, adaptaci programů na různorodé zájmy a potřeby účastníků a neustálé inovování nabídky aktivit: *„Na druhou stranu však organizace výchovy volného času čelí výzvám, jako je nedostatek zdrojů, potřeba neustálého inovování a přizpůsobování se potřebám a zájmům dětí a mládeže. Nicméně při správném plánování a podpoře mohou mít tyto organizace pozitivní dopad na komunitu a přispět k celkovému rozvoji dětí a mládeže.“* Marek také sdělil časté výzvy DDM: *„Jednou z nejčastějších výzev je zajistit dostatečnou variabilitu a dostupnost aktivit pro děti s různými zájmy a potřebami. Snažíme se řešit tuto výzvu prostřednictvím pravidelného sběru zpětné vazby od dětí a rodin, abychom lépe porozuměli jejich potřebám a preferencím. Dále spolupracujeme s místními organizacemi a dobrovolníky, abychom rozšířili nabídku aktivit a zdrojů pro děti v domově. Rovněž se snažíme neustále inovovat a přizpůsobovat programy podle aktuálních potřeb a trendů.“*

6.10 Shrnutí a interpretace výsledků

V následující části shrnujeme a interpretujeme výsledky výzkumu a provádíme závěrečnou diskusi s dostupnou literaturou.

První výzkumná otázka se orientovala na identifikaci hlavních volnočasových aktivit dětí v DDM. Cílem bylo analyzovat a popsat různé volnočasové aktivity prováděné dětmi a mládeží v domovech s důrazem na rozdíly mezi věkovými skupinami. Tento cíl byl splněn, neboť v práci byla podrobně popsána škála volnočasových aktivit, které jsou v domovech provozovány, a byly rozebrány rozdíly v preferencích a zájmech dětí a mládeže v různých věkových skupinách. Polostrukturované rozhovory poskytly komplexní pohled na fungování volnočasových aktivit v této instituci a jejich dopad na děti, mládež a na celou komunitu. Z rozhovorů vyplývá, že DDM nabízí širokou škálu aktivit, které reflektují různorodé zájmy a potřeby dětí a mládeže. Děti tráví v domově volný čas různorodými aktivitami, které odpovídají jejich zájmům, potřebám a věkovým skupinám. Sportovní aktivity, umělecké a kreativní činnosti, vzdělávací programy a společenské akce jsou přizpůsobeny v domově tak,

aby podporovaly nejen fyzický, ale i psychický a sociální rozvoj účastníků. Tyto výsledky byly předvídatelné, že se budou shodovat s výzkumy zabývajícími se volným časem v rámci studie literatury pedagogiky volného času a výchovy ve volném čase v domovech mládeže (Creswell, 2009).

Druhá otázka zkoumala faktory, které ovlivňují rozhodování dětí a mládeže. Cílem bylo identifikovat a zkoumat faktory ovlivňující rozhodování dětí a mládeže o tom, jak trávit svůj volný čas, s důrazem na vnější vlivy, jako je prostředí, vrstevníci a média. Tento cíl byl také splněn. Ukázalo se, že vnější faktory, jako je prostředí a rodina, mají obrovský vliv na rozhodování mladších dětí, zatímco u starších dětí převládá vliv vnitřních faktorů. Zatímco rodinné prostředí formuje základní zájmy a hodnoty, dle Krause (2001) mají i vrstevníci vliv na konkrétní volby aktivit, což se ve výzkumu prokázalo, že výsledky souhlasí s autorem. Zároveň sociální pedagogové nabízí vedení, podporu a motivaci. Rodičovská podpora, rozmanitost aktivit, bezpečnostní opatření a role pedagogů, to vše jsou klíčové faktory pro vytvoření pozitivního prostředí pro růst a rozvoj dětí a mládeže. Rozhovory z výzkumu ukázaly, jak významnou roli hrají rodina, vrstevníci, tak i sociální pedagogové v rozhodovacím procesu dětí a mládeže o tom, jak a s kým tráví svůj volný čas.

Třetí výzkumná otázka zkoumala roli sociálního pedagoga a jeho vliv na účastníky aktivit. Podle analýzy rozhovorů se došlo k pozitivním závěrům, jako je pohled na sociálního pedagoga jako mentora, který podporuje a pomáhá všem účastníkům instituce bez ohledu na věk, pohlaví nebo sociální a ekonomický status. Sociální pedagogové jsou významní aktéři v organizaci volnočasových aktivit. Důvodem, že výsledky z výzkumu se shodují s teoriemi a studií sociální pedagogiky, může být v obsahu činnosti samotné profese sociálních pedagogů (Němec, 2002). Nejenže pomáhají s plánováním a realizací programů, ale také podporují děti a mládež v jejich osobním rozvoji, pomáhají překonávat překážky a posilují jejich sebevědomí a sociální dovednosti. Avšak pohled na sociálního pedagoga se ve výzkumu mírně lišil, kdy jeden participant vnímá profesi jako pedagoga volného času, jiný ho vnímá jako školního psychologa. Práce sociálních pedagogů je zásadní pro vytvoření podpůrného a bezpečného prostředí v DDM i přes odlišné pohledy dětí na profesi.

Další otázka se zabývala vztahem mezi různými formami trávení volného času. Dílčím cílem bylo zhodnotit vztah mezi organizovanými a neorganizovanými formami trávení volného času v domově a rozvojem sociálních dovedností a sebevědomí dětí a mládeže. Organizované i neorganizované aktivity nabízejí dětem a mládeži příležitosti k učení a osobnímu růstu mimo tradiční vzdělávací kontexty. Díky tomu mohou prozkoumávat vlastní zájmy, rozvíjet kreativitu a budovat sebevědomí v bezpečném a podporujícím prostředí (Janský, 2014). Avšak výsledky

ukázaly, že organizované aktivity, jako jsou sportovní kurzy, umělecké workshopy a vzdělávací programy, poskytují strukturu a podporu pro rozvoj dovedností a sebevědomí dětí. Současně je důležité umožnit dětem i čas na neorganizované aktivity, jako je volné hraní, individuální tvorba a relaxace, které podporují jejich samostatnost a kreativitu. Důležitým zjištěním je také to, že úspěch volnočasových programů závisí nejen na kvalitě a rozmanitosti nabízených aktivit, ale také na schopnosti instituce reagovat na individuální potřeby a zájmy dětí. To zahrnuje poskytování prostoru pro dětskou participaci v rozhodovacím procesu a možnost ovlivnit obsah a průběh aktivit. DDM Vracov představuje klíčový zdroj podpory pro děti a mládež, který přispívá k jejich celkovému rozvoji a wellbeing.

Výzkum také odhalil výzvy, kterým DDM čelí, včetně zajištění dostatečných zdrojů, adaptace nabídky aktivit na proměnlivé zájmy a potřeby účastníků a nutnosti neustálého inovování. Výzkumná otázka se věnovala hodnocení výhod a výzev DDM a dopadu na komunitu a osobní rozvoj dětí a mládeže. Nakonec i tento cíl byl splněn a ukázal zajímavé výsledky, se kterými může organizace dále pracovat pro zlepšení efektivity řízení a výkonu organizace. Zároveň však tyto výzvy představují příležitosti pro další rozvoj a zlepšování programů, aby lépe sloužily potřebám komunity. Výzvy, jako je podle Hofbauera (2004) nedostatek zdrojů nebo nutnost adaptace na proměnlivé potřeby a zájmy účastníků, vyžadují od organizátorů kreativitu a flexibilitu. Přestože tyto výzvy existují, rozhovory ve výzkumu odhalily silný základ spolupráce a komunitního ducha mezi pracovníky DDM, dětmi a jejich rodinami. To naznačuje, že při správné podpoře a dostatečných zdrojích mohou být tyto výzvy překonány.

Domovy by měly poskytovat prostředí, ve kterém mají děti a mladí lidé možnost projevit své zájmy, rozvíjet dovednosti a budovat vztahy s vrstevníky a dospělými. Široká škála aktivit by měla být dostupná, aby respektovala individualitu každého dítěte a umožnila mu objevovat nové zájmy a talenty. Přestože domov dělá mnoho správných věcí, existují oblasti, ve kterých by mohl zlepšit své postupy a přístupy:

- **rozmanitost aktivit:** domov by mohl zvážit rozšíření nabídky aktivit, aby lépe pokryl zájmy všech dětí. Možná by měl více investovat do kreativních a vzdělávacích aktivit, aby bylo možné posílit rozvoj různých dovedností,
- **důraz na bezpečnostní opatření:** zlepšení bezpečnostních opatření a pravidel, aby bylo zajištěno bezpečné a ochranné prostředí pro všechny děti, a to např. formou lepšího dozoru, většího povědomí o rizicích a zlepšením reakcí na krizové situace,

- **inovace a technologie:** domov by mohl více integrovat moderní technologie do svých aktivit, aby lépe oslovil současnou generaci dětí a poskytl jim dovednosti potřebné pro digitální věk,
- **individuální podpora:** poskytnutí více individuální podpory a poradenství pro děti s různými potřebami a zájmy. Každé dítě je jedinečné a vyžaduje specifický přístup,
- **posílení role pedagogů:** další podpora a školení pro pedagogy a vychovatele, aby lépe porozuměli potřebám dětí a mohli poskytnout efektivní podporu a vedení.

Zlepšení v těchto oblastech by mohlo posílit celkovou kvalitu péče a podpory poskytované dětem v domově dětí a mládeže. Dalším potenciálním tématem pro pedagogickou praxi je role technologií ve volném čase dětí v domovech. S narůstajícím významem digitálních médií a online platformem je důležité zkoumat, jakým způsobem tyto technologie ovlivňují trávení volného času dětí a mládeže v prostředí domova. Výzkum by se zabýval otázkami: Jaké jsou přínosy digitálních médií pro rozvoj dětí a mládeže a jakým způsobem je možné využít technologii k obohacení volnočasových aktivit?

Inkluze a diverzita ve volnočasových aktivitách v domovech jsou také důležitým tématem pro další výzkum. Výzkumný problém by se zaměřoval na integraci dětí do volnočasových aktivit a poskytl by inspiraci pro návrh efektivního inkluzivního programu v inkluzivní pedagogice. Jak mohou být volnočasové programy v domovech navrženy tak, aby byly přístupné a podporovaly rozmanitost dětí s různými potřebami a zkušenostmi? Jaké jsou nejlepší praktiky pro zapojení a podporu dětí s různými sociálními a emocionálními potřebami?

Dalším doporučením pro pedagogický výzkum může být hodnocení efektivity volnočasových programů v DDM. Jak lze měřit úspěšnost a efektivitu těchto programů? Jaké jsou nejlepší metody hodnocení a jak lze získané poznatky využít ke zdokonalování a přizpůsobování volnočasových aktivit pro děti a mládež? Zkoumání takového problému by zahrnovalo velké množství dat, na které by kvalitativní výzkum nemusel stačit, proto by se doporučil i návrh provést kvantitativní výzkum. Tento výzkum by pracoval s jinou metodou sběru dat, například v podobě dotazníkového šetření dětí a pedagogických pracovníků DDM.

Každé z těchto témat představuje možnost hlubšího porozumění a zkoumání problematiky trávení volného času dětí v domovech a může přinést cenné poznatky pro další pedagogickou praxi.

Výzkumné cíle práce byly splněny a našla jsem odpověď na výzkumné otázky. Ve výzkumu se však objevilo jisté omezení, které je třeba v práci identifikovat. Jedním z limitů je volba malého počtu účastníků. Jelikož téma volný čas je natolik obsáhlá problematika, šlo

zvolit i jiný druh výzkumu, tedy výzkum kvantitativní. Kvantitativní výzkum by využil statistické metody a techniky s větším vzorkem účastníků a bylo by dosaženo více zobecněných výsledků. Důvodem pro zvolení kvalitativního výzkumu bylo, že výzkumný problém je blízký mému studijnímu oboru a chtěla jsem navázat na pedagogickou praxi ve volnočasových organizacích. Myslím si, že kvalitativní metody jsou pro mě více užitečné než hromadné dotazníkové šetření, protože otestují mé vyjadřovací schopnosti a práci s lidmi tváří v tvář. Druhým limitem výzkumu jsou rozhovory s mladšími dětmi. Během rozhovorů jsem se snažila navodit přátelskou atmosféru a neustálý oční kontakt s participanty, abych viděla jejich pocity skrze mimiku obličeje a gestikulaci těla, ale nebylo tomu vždy. Hlavně u nejmladšího participanta jsem cítila, že jsem pro něho cizí člověk, kterému se nechce svěřovat. Proto jsem upustila od osnovy některých výzkumných otázek a ptala jsem se ho na běžné věci, jak tráví volný čas. Možná kdybych provedla další termíny rozhovorů, mohl by se víc otevřít. Nechtěla jsem, aby se participanti cítili jako u výslechu, ale spíše u krátkého posezení, kde se zajímáme o druhé a kde chci naslouchat jeho problémům, koníčkům a vniknout do jeho světa.

Práce má přínos v podobě hlubšího porozumění trávení volného času dětí a mládeže v domovech formou faktorů, které tuto činnost ovlivňují. Analýza různých volnočasových aktivit poskytuje ucelený pohled na rozmanitost programů a jejich vztah k rozvoji osobnosti a sociálních dovedností dětí. Identifikace vlivu vnějších a vnitřních faktorů nabízí užitečné poznatky pro plánování a optimalizaci volnočasových aktivit. Práce zdůrazňuje význam role sociálního pedagoga ve formování těchto aktivit a podporu rozvoje dětí a mládeže v domovech. Zhodnocení organizovaných i neorganizovaných forem trávení volného času a jejich dopad na sociální dovednosti a sebevědomí dětí přispívá k lepšímu porozumění efektivitě volnočasových programů a potenciálním oblastem zlepšení. Lze na závěr konstatovat, že trávení volného času dětí a mládeže v DDM Vracov představuje klíčový prvek v rozvoji jejich osobnosti, dovedností a vytváření pozitivních vztahů. Je důležité respektovat individuální potřeby a zájmy dětí a mládeže a zajistit jim podnětné a bezpečné prostředí pro jejich rozvoj. Spolupráce s rodinami a kvalifikovanými pracovníky, jako je sociální pedagog, je nezbytná pro úspěšnou realizaci programů volnočasových aktivit.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma **Trávení volného času dětí a mládeže v DDM Vracov** se věnuje problematice trávení volného času dětí v domech dětí a mládeže se zaměřením na konkrétní dům ve Vracově. Cílem práce byla problematika trávení volného času dětí a mládeže v domovech dětí a mládeže a přinesla cenné poznatky ohledně faktorů, které ovlivňují rozhodování dětí, jak trávit svůj volný čas.

V teoretické části práce byla nejprve představena charakteristika vývojových období dětí a mládeže, kde byly podrobně rozebrány různé fáze dětského vývoje, včetně raného dětství, mladšího a staršího školního věku. Poté následovala část věnovaná volnému času, kde byla definována role volného času dětí a mládeže a způsoby, jakými může být pedagogika volného času aplikována. Dále byla diskutována role sociálního pedagoga ve volném čase. Další část práce se zabývala výchovou a jejím propojením s volným časem. Byly rozebrány pojmy výchovy a výchovy ve volném čase, jakož i různé volnočasové aktivity a organizované formy trávení volného času. V následující části byla věnována pozornost organizacím pro výchovu a volný čas. Byly představeny různé druhy organizací, které poskytují volnočasové aktivity pro děti a mládež, včetně dětských klubů, sportovních týmů, skautských organizací, uměleckých a kulturních organizací, komunitních center a dalších. V poslední části před výzkumem byl představen dům dětí a mládeže Vracov a základní charakteristiky organizace, jako jsou činnosti, poslání a zájmové aktivity pro děti na letošní rok.

V praktické části byl proveden kvalitativní výzkum, byla popsána metodika výzkumu, výzkumný problém, cíle a otázky, vzorek, metoda sběru dat, etické hledisko a metoda zpracování dat. V rámci výzkumu bylo provedeno pět rozhovorů, kterých se zúčastnily čtyři děti a jeden lokální vychovatel DDM Vracov. Rozhovory byly přepsány do textové podoby a posloužily k důsledné analýze, kde se došlo k následujícím výsledkům. Z výzkumu vyplývá několik klíčových zjištění a poučení týkající se volnočasových aktivit dětí v domově. Prvním zjištěním je důležitost multidimenzionálního přístupu k plánování a organizaci aktivit, který zohledňuje individuální potřeby, zájmy a schopnosti dětí. Každé dítě má své vlastní preference a rozvojové potřeby, a proto je důležité poskytovat širokou škálu aktivit, které respektují tuto individualitu. Druhým zjištěním je potřeba vyváženosti mezi různými formami aktivit, včetně fyzických, kreativních, sociálních a technologických. Děti by měly mít přístup k různorodým aktivitám, které podporují jejich celkový rozvoj a zároveň jim umožňují objevovat nové zájmy a dovednosti. Důležitým zjištěním je také význam role sociálních pedagogů a vychovatelů. Sociální pedagogové hrají nezastupitelnou roli při vedení těchto aktivit, poskytování

individuální podpory, povzbuzování dětí k aktivní účasti. Podporují také osobnostní a sociální rozvoj dětí prostřednictvím individuálního poradenství a podpory. Z výzkumu vyplývá potřeba komplexního a individuálního přístupu k plánování a organizaci volnočasových aktivit dětí v DDM, který zohledňuje jejich potřeby, zájmy a rozvojové potenciály.

V závěru práce byly shrnuty a interpretovány ve formě diskuse klíčové poznatky a doporučení pro praxi v oblasti trávení volného času dětí a mládeže v domově. Práce poskytla ucelený pohled na problematiku trávení volného času v domovech a přispěla k pochopení mnoha faktorů ovlivňujících tuto oblast.

SEZNAM LITERÁRNÍCH ZDROJŮ

BENDL, Stanislav, 2015. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Vydání 1. Praha: Grada, 306 stran. ISBN 978-80-247-4248-9.

BOCAN, Miroslav a Tomáš MACHALÍK, 2012. *Príspevek k hodnotám dnešních dětí. Sociální studia*. Katedra sociologie FSS MU, 2/2012. S. 105–120. ISSN 1214-813X.

CRESWELL, John W., 2009. *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. 3rd ed. Los Angeles: Sage. 260 s. ISBN 978-14-129-6556-9.

DAVIES, Douglas. *Child Development, Fourth Edition*. Guilford Publications. ISBN 978-14-625-42994.

EDGINTON, R. CH., DEGRAAF, G. D., DIESER, B. R., EDGINTON, R. S, 2006. *Leisure and Life Satisfaction. Foundational Perspectives*. Boston: McGraw Hill, ISBN 0-07-288507-6 (váz.).

HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER Břetislav a PÁVKOVÁ Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HRDLIČKOVÁ, Vlasta, PÁVKOVÁ Jiřina. *Výchovně vzdělávací práce v dětských domovech*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. ISBN 14-554-87.

JANIŠ, Kamil, Blahoslav KRAUS a Pavel VACEK. *Kapitoly ze základů pedagogiky: studijní text*. 4. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-371-5.

JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-534-9.

JEDLIČKA, R. 2017. *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0096-5.

KACHLÍK, Petr, VOJTOVÁ Věra a ČERVENKA Karel. *Edukační přístupy k dětem v riziku, s problémy a s poruchami v chování: Educational attitudes towards children at risk, children with behavioural problems and children with behavioural disorders*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8916-7.

KAPLÁNEK, M. 2017. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8.

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KOVAŘÍK, Jiří, 2004. *Náhradní rodinná péče v praxi: kapitoly z vývojové psychologie, výsledky aktuálních výzkumů, nejčastější dotazy*. Vyd. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 167 s. ISBN 80-7178-957-7.

KRAUS, Blahoslav, 1995. *K současnému pojetí vychovatelské profese a přípravy v ní*. In: *Pedagogická orientace*, č. 16/17, s 121-124. ISSN 1211-4669.

KRAUS, Blahoslav, 2001. *Volný čas dětí a mládeže v pedagogickém výzkumu*. In: *Nové možnosti vzdělávání a pedagogický výzkum*. Sborník příspěvků z IX. Celostátní konference

KRAUS, Blahoslav, 2006. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-125-1.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

KROGER, Jane, 2007. *Identity development: adolescence through adulthood*. 2nd ed. Sage publications, United States of America, 305 pages. ISBN 0-7619-2960-6.

LAZAROVÁ, Bohumíra. *Strategie výchovy v zařízeních institucionální výchovy*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2008. ISBN 978-80-86856-57-5.

MATĚJČEK, Zdeněk, 2015. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 7. Praha: Portál, 108 s. ISBN 978-80-262-0853-2.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence 2.vyd.*, Praha: Portál, 2003. 340 s. ISBN 80-7178-771-X.

NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 119 s. ISBN 80-7315-012-3.

PAVLÁSEK, Michal a NOSKOVÁ Jana. *Když výzkum, tak kvalitativní: serpentinami bádání v terénu*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-6480-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PILAŘ, Jiří, 2009. *Výchova a vzdělání dětí a mládeže ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. In PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, s. 527. ISBN 978-80-7367-546-2.

PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. 1. Vyd., Praha: Grada, 2012. 208 s. ISBN 978-80-247-3470-5.

SAK, Petr, 2000. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Petrklíč, 291 s. ISBN 80-7229-042-8.

SEKERA, Ondřej. *Identifikace profesních aktivit vychovatelů výchovných ústavů a dětských domovů*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-728-1.

SCHMIDBAUER, Wolfgang. *Psychická úskalí pomáhajících profesí*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-312-9. Socialia mládež a volný čas: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové. Hradec Králové: Gaudeamus, [2000]. ISBN 80-7041-760-9.

SHECHORY, Mally, Eliane SOMMERFELD, 2007. *Attachment style, home-leaving age and behavioral problems among residential care children*. Child psychiatry and human development, 37(4), 361-373.

ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

TUČEK, M. a kol. *Dynamika české společnosti*, Praha: SLON, 2003, 428 s. ISBN 80-86429-22-9.

TŮMA, J. 2018. *Pedagogika volného času*. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, spol. s r.o., 2018. ISBN 978-80-87723-43-2.

VAŠUTOVÁ, Maria a Michal PANÁČEK. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2013. ISBN 9788074641251.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

VOCILKA, M., 1999. *Dětské domovy v České republice*. 1. vyd. Ve spolupráci s MŠMT ČR a nadací Terezy Maxové. Praha: Aula. ISBN 80-902667-6-2.

ŽUMÁROVÁ, Monika, 2009. *Pedagogika volného času*. In: PRŮCHA, Jan, *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, s. 738-740. ISBN 978-80-7367-546-2.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

DDM VRACOV. Kroužky. *DDM Vracov.cz* [online]. Vracov, 2023 [cit. 2024-03-28].

Dostupné z: <https://www.ddmvracov.cz/krouzky/>

DDM VRACOV. O nás. *DDM Vracov.cz* [online]. Vracov, 2022 [cit. 2024-03-28]. Dostupné

z: <http://www.ddmvracov.cz/o-nas/>

SEZNAM ZKRATEK

DDM dům dětí a mládeže

Mgr. magistr

Ph.D. doktor filozofie

Tzn. to znamená

Tzv. tak zvaně

Kol. kolektiv

VO výzkumné otázky

Např. například

SEZNAM TABULEK

<u>Tabulka č. 1 Zájmové aktivity DDM Vracov pro děti na rok 2023-2024.....</u>	<u>44</u>
<u>Tabulka č. 2 Charakteristika s participanty.....</u>	<u>48</u>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Vzor – informovaný souhlas

Příloha č. 2 Rozhovor č. 1

Příloha č. 3 Rozhovor č. 2

Příloha č. 1

Informovaný souhlas s účastí na výzkumném šetření

Vážená paní, vážený pane,

Jmenuji se Adéla Macuchová a jsem studentka Sociální pedagogiky specializace Výchova ve volném čase na Univerzitě Palackého v Olomouci. Obracím se na Vás s žádostí o spolupráci na výzkumném šetření, které bude součástí méjí bakalářské práce na téma „*Trávení volného času dětí a mládeže v DDM Vracov*“.

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jak děti a mládež tráví svůj volný čas a do jakých kroužků v Domečku Vracov chodí. Výzkumné šetření je zcela anonymní, je možné z něj kdykoli vystoupit. Šetření bude realizováno prostřednictvím rozhovoru zaměřeného na trávení volného času dětí a mládeže v prostorách DDM Vracov a na okolnosti s ním spojené. Rozhovor by neměl trvat déle než 30 minut.

Prohlašuji, že s materiálem budu nakládat jako s citlivými údaji v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů a budu je používat pouze za účelem sepsání bakalářské práce.

Děkuji Vám za Vaši ochotu a vstřícnost.

Adéla Macuchová

SOUHLASÍM – NESOUHLASÍM s účastí na výzkumném šetření

V dne.....

Jméno dítěte:

Podpis zákonného zástupce:

Příloha č. 2

Přepis rozhovoru č. 1, vychovatel z domova, 36 let, muž

Já: *Děkuji ještě jednou, že jste dnes přišel a můžeme přejít k otázkám, dobrá?*

Participant: Dobrá, můžeme.

Já: *Jaké jsou hlavní volnočasové aktivity, kterými se děti a mládež ve vašem domově zabývají, a jak se tyto aktivity liší mezi různými věkovými skupinami?*

Participant: V domově se děti a mládež zabývají širokou škálou volnočasových aktivit, které jsou přizpůsobeny jejich věku, zájmům a potřebám. Mezi nejběžnější aktivity patří sportovní aktivity, jako je fotbal, basketbal, plavání nebo jóga, které jsou populární zejména u mladších dětí. Starší děti a mládež se často věnují kreativním činnostem, jako je malování, keramika, hudba nebo divadelní představení. Dále jsou populární i různé společenské hry, výlety do přírody, vzdělávací workshopy nebo různé kulturní akce, jako jsou koncerty nebo divadelní představení.

Já: *Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující rozhodování dětí a mládeže o tom, jak trávit svůj volný čas v domově, a jaký vliv mají vnější faktory, jako je prostředí, rodina, vrstevníci a masmédia?*

Participant: Rozhodování dětí a mládeže o tom, jak trávit svůj volný čas v domově, je ovlivněno mnoha faktory. Vnitřní faktory, jako jsou jejich vlastní zájmy, preference a potřeby, hrají důležitou roli. Děti se často rozhodují na základě toho, co je baví a co je naplňuje. Na druhé straně jsou také ovlivňovány vnějšími faktory, jako je prostředí v domově, vztahy s rodinou, interakce s vrstevníky a vliv masmédií. Například pokud děti mají pozitivní zkušenosti s určitým druhem aktivity nebo mají k ní pozitivní vztahy, je pravděpodobnější, že se rozhodnou ji vykonávat i v domově.

Já: *Jaký je vztah mezi organizovanými a neorganizovanými formami trávení volného času v domově?*

Participant: V domově existuje rovnováha mezi organizovanými a neorganizovanými formami trávení volného času. Organizované aktivity, jako jsou sportovní kurzy, umělecké workshopy nebo výlety, jsou pečlivě plánovány a řízeny vychovateli, aby poskytovaly strukturu a podporu pro rozvoj dětí a mládeže. Na druhou stranu jsou dětem také poskytnuty příležitosti k neorganizovaným aktivitám, jako je volné hraní, čtení knih, individuální tvorba či relaxace, které podporují samostatnost, kreativitu a rozhodování.

Já: *Jakou roli hraje sociální pedagog v domově ve formování volnočasových aktivit a podpoře rozvoje dětí a mládeže?*

Participant: Sociální pedagog hraje klíčovou roli ve formování volnočasových aktivit a podpoře rozvoje dětí a mládeže. Spolupracuje s vychovateli a dalšími pracovníky na plánování a organizaci aktivit, které jsou přizpůsobeny individuálním potřebám a zájmům dětí. Dále poskytuje individuální podporu a poradenství dětem v oblasti volnočasových aktivit, pomáhá jim objevovat nové zájmy a dovednosti a podporuje jejich osobnostní rozvoj a sebevědomí.

Já: *Jaké jsou hlavní výhody a výzvy spojené s organizací výchovy volného času v objektech jako jsou dětské domovy, a jaký je jejich dopad na komunitu a rozvoj dětí a mládeže?*

Participant: Organizace výchovy volného času v objektech jako jsou domovy přináší několik výhod i výzev. Mezi hlavní výhody patří poskytování struktury a podpory pro rozvoj dětí a mládeže, vytváření bezpečného a podpůrného prostředí, kde mohou děti rozvíjet své dovednosti a zájmy, a poskytování možností k budování vztahů s vrstevníky a dospělými. Na druhou stranu však organizace výchovy volného času čelí výzvám, jako je nedostatek zdrojů, potřeba neustálého inovování a přizpůsobování se potřebám a zájmům dětí a mládeže. Nicméně, při správném plánování a podpoře mohou mít tyto organizace pozitivní dopad na komunitu a přispět k celkovému rozvoji dětí a mládeže.

Já: *Jaký je vliv prostředí domova dětí a mládeže na rozhodování dětí ohledně volnočasových aktivit? Jak se snažíte vytvářet podnětné a podporující prostředí pro děti?*

Participant: Prostředí domova dětí a mládeže hraje klíčovou roli v jejich rozhodování ohledně volnočasových aktivit. Snažíme se vytvářet prostředí, které je podnětné a podporující pro všechny děti, aby se cítily bezpečně a mohly se plně rozvíjet, například formou vytváření prostředí, které podporuje různé zájmy a potřeby dětí, a poskytování přístupu k široké škále aktivit a zdrojů. Dále se snažíme vytvářet pozitivní vztahy mezi dětmi a personálem, aby se cítily podporovány a oceněny ve svých úsilích.

Já: *Jaká je role rodiny ve formování zájmů a preferencí dětí v rámci volnočasových aktivit? Jak spolupracujete s rodinami, aby podporovaly aktivity, které děti vybírají?*

Participant: Rodina hraje ve formování zájmů a preferencí dětí v rámci volnočasových aktivit klíčovou roli. Spolupracujeme s rodinami prostřednictvím pravidelné komunikace a zapojení do rozhodovacího procesu ohledně volnočasových aktivit. Poskytujeme jim informace o dostupných aktivitách a podporujeme je, aby podporovaly zájmy a aktivity svých dětí. Dále se snažíme vytvářet prostředí, které podporuje rodinnou participaci a zapojení do aktivit v domově.

Já: *Jaké jsou nejčastější výzvy, se kterými se setkáváte při organizaci volnočasových aktivit pro děti v domově? Jak se snažíte řešit tyto výzvy a zajistit, aby programy byly pro děti co nejefektivnější?*

Participant: Jednou z nejčastějších výzev je zajistit dostatečnou variabilitu a dostupnost aktivit pro děti s různými zájmy a potřebami. Snažíme se řešit tuto výzvu prostřednictvím pravidelného sběru zpětné vazby od dětí a rodin, abychom lépe porozuměli jejich potřebám a preferencím. Dále spolupracujeme s místními organizacemi a dobrovolníky, abychom rozšířili nabídku aktivit a zdrojů pro děti v domově. Rovněž se snažíme neustále inovovat a přizpůsobovat programy podle aktuálních potřeb a trendů.

Já: *Jaké jsou hlavní cíle a hodnoty, které se snažíte prostřednictvím volnočasových aktivit dětem v domově předávat? Jak se tyto cíle liší v závislosti na věku dětí?*

Participant: Hlavní cíle našich volnočasových aktivit zahrnují podporu osobnostního a sociálního rozvoje dětí, posílení jejich sebevědomí a sebeúcty, rozvoj komunikačních a týmových dovedností, podporu kreativity a inovace a vytváření pozitivního prostředí pro učení a růst. Tyto cíle se mohou lišit v závislosti na věku dětí a jejich individuálních potřebách a zájmech.

Já: *Jaký je váš pohled na využívání technologií, jako jsou počítačové hry, sociální sítě nebo mobilní aplikace, ve volnočasových aktivitách dětí v domově? Jak se snažíte najít rovnováhu mezi digitálními a tradičními formami zábavy a učení?*

Participant: Využívání technologií ve volnočasových aktivitách dětí je důležité, ale zároveň se snažíme najít rovnováhu mezi digitálními a tradičními formami zábavy a učení. Technologie mohou být skvělým nástrojem pro učení a kreativitu, ale zároveň chceme zajistit, aby děti měly dostatek příležitostí k fyzické aktivitě, sociální interakci a rozvoji dovedností mimo digitální prostředí. Proto organizujeme různorodé aktivity, které zahrnují jak tradiční, tak moderní prvky, a snažíme se podporovat uvědomělé a vyvážené používání technologií.

Já: *Jaká opatření přijímáte k zajištění bezpečnosti a ochrany dětí při provozování volnočasových aktivit v domově? Jaká pravidla a směrnice platí v této oblasti?*

Participant: Bezpečnost a ochrana dětí jsou prioritou při provozování volnočasových aktivit v domově. Máme jasná pravidla a směrnice týkající se dozoru, prevence úrazů, hygieny a bezpečnosti. Všechny naše aktivity jsou pečlivě plánovány a řízeny tak, aby odpovídaly bezpečnostním standardům a chránily zdraví a pohodu dětí. Dále máme také mechanismy pro monitorování a řešení potenciálních bezpečnostních problémů a krizových situací.

Já: *Jaké jsou vaše plány na budoucnost ohledně rozvoje volnočasových aktivit pro děti a mládež v domově? Jak se snažíte inovovat a přizpůsobovat programy potřebám a zájmům dnešních dětí a mladých lidí?*

Participant: V budoucnosti se chceme nadále zaměřovat na inovaci a přizpůsobování našich programů potřebám a zájmům dnešních dětí a mladých lidí. Plánujeme rozšiřovat nabídku aktivit

o moderní prvky, jako jsou digitální dovednosti, mediální výchova nebo environmentální vzdělávání. Rovněž se budeme dále snažit posilovat partnerské vztahy s místními organizacemi a dobrovolníky, abychom mohli nabídnout ještě více rozmanitých a inspirativních zážitků pro naše děti a mládež.

Já: *Děkuji, vidím že se blížíme ke konci, tak se zeptám, jestli chcete na závěr něco doplnit?*

Participant: Ne, nemyslím si.

Já: *Dobrá, děkuji moc za rozhovor a pěkný den!*

Participant: Nahledanou.

Příloha č. 3

Přepis rozhovoru č. 2, 7letý chlapec Ondra.

Já: *Ahoj Ondro, nejdřív se mi trochu představíš, jo? Nuže kolik je ti let?*

Participant: Je mi sedm.

Já: *Do jaké chodíš třídy a kde bydlíš?*

Participant: Do první a bydlím ve Skoronicích.

Já: *A máš nějaký sourozence?*

Participant: Mám mladšího brášku.

Já: *Máš domácího mazlíčka?*

Participant: Želvu.

Já: *Do jakého kroužku chodíš?*

Participant: Do florbalu a budu chodit do fotbalu.

Já: *Kdo ti vybíral tyto kroužky? Vybral sis je sám?*

Participant: Ne táta, protože chce, aby sem byl sportovec.

Já: *A ty si přeješ být sportovcem?*

Participant: Ani moc ne.

Já: *A baví tě chodit do kroužku?*

Participant: Docela to ujde.

Já: *Co tam tak často děláte?*

Participant: Slalom s míčem, kličky, potom tam děláme otočky a kleky, rybičky a rybáře tak dál. Jak kdy si hrajeme, jinak cvičíme a připravujeme se na soutěž. Měli jsme zápas v Brně akorát před týdnem.

Já: *Jak jste dopadli na soutěži?*

Participant: Vyhráli jsme.

Já: *Ondro, a jak často máš tento kroužek?*

Participant: Fotbal budu mít v neděli, v sobotu a v pátek...no a florbal mám v pondělí, v úterý a ve středu.

Já: *A s kým si tam nejvíc rozumíš?*

Participant: S kamarádama.

Já: *Kolik těch kamarádů máš v kroužku, více jak dva?*

Participant: Tak 40.

Já: *Až 40? To máš hodně kamarádů. A kdo je z nich nejlepší?*

Participant: Miky.

Já: *Aha, takže s Miky se hodně kamarádíš, kolik je mu let?*

Participant: Je mu 5.

Já: *Takže je mladší od tebe, řekneš mi něco o něm?*

Participant: Je fajn. V šatně si spolu bavíme o různých věcech...umí dobře hrát v bráně...

Já: *Potkáváte se i mimo kroužek?*

Participant: Ne, pouze tam.

Já: *A přál bys si ho pozvat k sobě nebo jít spolu ven?*

Participant: Nevím...asi jo...

Já: *Chtěl bys zkusit i další kroužky?*

Participant: No, budu mít ten fotbal.

Já: *Mě zajímá, jestli by sis přál chodit do jiného kroužku? Řeknu například do nějakého tvořivého kroužku jako je keramika nebo kroužek na hraní her na počítači, nepřemýšlel si o nějakém takovém kroužku?*

Participant: Chtěl jsem chodit do NERFU, ale nešlo to.

Já: *Co ti bránilo tam chodit?*

Participant: Protože ten NERF je ve středu, a to máme vždy cvičení ve florbale.

Já: *A řekl si to mamce i tátovi, že bys chtěl chodit do NERFU? Co na to říkali?*

Participant: Nějak... Táta dobrý a mamka řekla, že příští rok.

Já: *A nakonec ti vybrali fotbal, že?*

Participant: Jo.

Já: *Jsi rád, že budeš chodit do fotbalu?*

Participant: Jo.

Já: *Tě baví takové akční hry jako je sport, střelení z pistole a tak?*

Participant: Jo jo.

Já: *A co tě ještě zajímá, myslím tím, jaké jsou tvé koníčky?*

Participant: Rád doma vyrábím.

Já: *Joo? A co takhle děláš ve svém volném čase?*

Participant: Chodím na hřiště sám do Skoronic...Rád doma vyrábím. Pomáhám mamě vařit. Potom na Lukách pomáhám strejdovi v pokladně.

Já: *A kam třeba chodíš, například do divadla, do knihovny nebo do kina?*

Participant: Na koupaliště rád chodím...a v neděli jdu s tátou a s mámou do kina.

Já: *Skvělé. Trávíš volný čas spíše doma nebo venku?*

Participant: Venku.

Já: *Venku spíše, a řekl bys mi proč venku?*

Participant: Protože tam mám spoustu kamarádů a můžu se jít vyvětrat...můžu tam si hrát a běhat.

Já: *S kým takhle nejraději trávíš ten volný čas?*

Participant: S kamarádama.

Já: *A kam spolu chodíte ven, máš svoje oblíbené místo, kam často zamíříte?*

Participant: Na hřiště na Loukách.

Já: *A třeba s mladším bráškou, s mamkou nebo s tatškou chodíš ven?*

Participant: Ne, s kamarádama.

Já: *Co běžně děláš o víkendech, myslím sobotu a neděli?*

Participant: O víkendech asi nic moc, to jsem doma a v sobotu jsem celý den u babičky.

Já: *Celou sobotu u babičky, povykládej mi jak trávíš čas u babičky?*

Participant: Babička má psa a já si s ním vždycky hraju na zahradě, no a pak si spolu vykládáme nebo si hraju na počítači.

Já: *A ty máš vlastní počítač nebo chytrý mobil?*

Participant: Mám obojí.

Já: *Vážně? Páni, jak dlouho trávíš čas na mobilu nebo na počítači?*

Participant: Doma tak 15 minut a u babičky déle...tak hodinu či dvě. To, aby se mi všechno nevybilo a nejsem hloupý.

Já: *A kdo ti říká, že budeš hloupý?*

Participant: Tatka.

Já: *Ty jsi velmi chytrý a silný kluk, Ondro, neber jeho slova tak vážně. Kdybys chtěl něco změnit, ať už v kroužku nebo mimo školu, co by to bylo?*

Participant: Nevím.

Já: *Chtěl bys něco změnit?*

Participant: Asi ne.

Já: *Tak jo, děkuji ti za rozhovor, měj se pěkně!*

Participant: Ahoj.